

Ціна 1.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXX

ВЕРЕСЕНЬ — 1979 — SEPTEMBER

Ч. 9 (355)

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний -- головний редактор

Члени Редколегії: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастирський,
Омелян Тарнавський, Ярослав Харчун,
Марко Царинник.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

Австралія — 7.50 австралійських доларів

Великобританія — 4.50 англ. фунти

Канада і США — 10.00 доларів

Франція — 30 франків

Всі інші країни Європи і Півд. Америка \$6.00
Чеки і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

У Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

В Австралії:

Mr. S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide
S. 5001, Australia

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Juniod Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Міра Гармаш — З НОВИХ ПОЕЗІЙ	1
Петро Косенко — ТРИ СОНЕТИ	2
Марко Вукас — ПАН ВАЩЕК (оповідання)	3
Іван Гесля — БІЛЯ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ЗЛОЧИНУ	6
Віталій Бендер — ЕПОХА ПІД ЛЮПОЮ	10
Ол. Шпилька — МОВО РІДНА, СЛОВО РІДНЕ (фейлетон)	12
І. Жак — ЛИСТ У МОРДОВІЮ, МОНОЛОГ ОСТАНЬОГО З МОГІКАНІВ, ЯК ПОПАСТИ У ХРЕСТОМАТІЮ	13
Іван Евентуальний — Прикрай ЗАКОН (гумореска)	13
Гаврило Гордієнко — ПАМ'ЯТНИКИ	14
Петро Одарченко — УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ (стаття 14-та)	15
I. В. Манастирський — ДВА ПРАВОПИСИ	19
свящ. Степан Сорока — ОТЧЕ НАШ...	19
Ярослав Харчун — ЧИ ВІРИТИ ПРОФ. П. ОДАРЧЕНКОВІ?	20
М. Гава — КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ НОВИНИ	21
Ол. Пешиваник — ВАЛЕНТИН МОРОЗ У ЧІКАГО	23
Л. Рогівська — ІЗ ПРАЦІ "КОЗУБА" (хроніка)	25
Дм. Чуб — З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ	27
М. Дальний — НА МАРГІНЕСІ "СЛОВА"	28
Л. Зозуля — ВІКТОР МІШАЛОВ В АДЕЛАЇДІ	31
П. Кущіренко, А. Вовк, Т. Г. Литв'як, А. Галан, С. Ю. Процюк, Т. Данилів, І. Манченко, П. А. Остапецьич, О. Біланюк, М. А. Пилипець, А. Литвиненко — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	29

На першій сторінці обкладинки: М. Кривенко.
"Іхав стрілець на війнонъку..." 1954.

- Усі права застережені. Передруки і переклади дозволені тільки за згодою видавництва.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправлюти і скорочувати надіслані матеріали.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.

Рік XXX

НОВІ ДНІ

NOWI DNI
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

вересень 1979 р.

Література, публіцистика, наука, мистецтво

Mira ГАРМАШ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ЯКЩО...

Як належиш сюди і туди —
Не належиш нікуди.
Як тікаєш ввесь час від людей,
То шукаєш: "Де ж ЛЮДИ?"

Як поєднуєш два береги
Скрізь зазнаєш наруги.
Доля ставить тебе в один бік,
Вдача ж кличе — у другий.

Якщо наскрізь у душі глядиш
І читати умієш секрети
Розчаруєшся — мало таких.
Що правдиві естети.

Як ітимеш до правди й краси.
Бо таку масш вдачу.
То хоч з себе щось людям даси,
Над тобою заплачу.

3. VIII. 1978

ЕТЮД Е-ДУР

Це так давно було...
Снувався сумерк синій,
У парку за вікном
Лягали тіні.

Це так давно було...
Прийшла весна зелена.
Каштан цвів за вікном.
Ти грав Шопена.

Чужі тепер
у нашім домі люди
І не звучать
мазурки, ні етюди.
Лише у пам'яті етюд е-дур Шопена
Це ти,
жасмин,
каштани
І весна зелена.

31. VIII. 1978

**

Забути тебе не можу.
Дівчинко на станції у Потуторах...
Ти крихітна, сидячи на порожнім мішку
Сказала: "Мати хвора".
Везла від дядька трохи пшениці
І ту відібрали,
Як всім без різниці.
Обтерши сльози,
Я віддала тобі, що мала.
В тобі свій край нещасний,
Чайку при дорозі,
Я пригортала.

1. V. 1978

**

Рушничу перекинувши
через плече,
Узявши Рекса-сетера,
До лісу утечем.
Ціле літо житимем в колибі
На грибах, на ягодах, на рибі.
Гей — агей!
Далеко від людей.

У лісах співатимем канони
(А рушниця — лише для оборони)
І шукаючи грибів по зливі
Знову будем молоді й щасливі.
Гей — агей!
Далеко від людей.

Ми надивимось на ранні роси
І на плеса в золотій заграві,
Тільки ніч у хагу нас попросить,
Де кругом верхів'я кучеряві.
Гей — агей!
Далеко від людей.

2. VIII. 1978

Петро КОСЕНКО

ДРУЖИНИ

(сонет)

Бредуть сумні літа, мов ті заробітчани,
Літа тривог і сліз, літа душевних щем.
У лихолітті цім ми в храм свободи йдем —
Вчорашні смертники, сьогоднішні прочани.

Пліч-о-пліч з нами йдуть одвічні соловчани,
Що в світ чужий пішли за рідний чорнозем.
Тяжка та проща наша — хитрістю й ножем
Нас нищать в білий день новітні половчани.

Помилуй, Боже, нас не дай катам до рук,
Помилуй і спаси, і відведи від мук
За гріх єдиний наш — любов до батьківщини,

Де порядкус той же половчанин-татъ.
Ходімо ж, друже мій, щоб встигнути ще за днини
Всю правду світові про злодія сказатъ!

1946, Німеччина
1979 — США

МОІМ ДІТЯМ

(сонет)

Ми з вами просто йшли. Така вже наша вдача,
Такі з народження далися нам серця.
Ми так і йтимемо несхильні до кінця
Хоч би й постигла нас коли яка невдача.

Життя ж бо вічний гін, а не затишна дача
Десь у півтіні запашного ялівця.
Дерзайте, діти! Знайте: волею Творця
Пульсую в нас живуча крізь козача.

Отож чимдуж вперед! Без бстраху до зір!
А буде трапиться між вами маловір
Скажіть йому, скажіть — пехай вас не соромить.

Бо маловір'я наше ніби та іржа.
Скажіть йому, скажіть — солому сила ломить.
А віра силу ту стократно помножа!

5-го квітня 1979
Олбані—Рочестер, Н. Й.

НАДІЙМОСЯ

(сонет)

Чому, сонете мій, такі ми невеселі?
Чому настроєні так часто на мінор?
Скажи: де нам добути акордів на мажор?
Де сховані вони? В якій живуть оселі?

Криваві пережив з тобою я купелі
І чудом виприснув жизнім із рук потвор;
З тобою виніс я ділівський клятий мор
І в світ помандрував духовної пустелі.

Широкий білий світ! І люду в ньому тьма!
А перейди той світ — людини в ній кат-ма!
То де ж тут знайдуться акорди для мажору??!

Де знайдуться слова біль серця втамуватъ?!

Але надіймося: з небесного простору

Колись вони зайдуть наш смуток розігнатъ!

13-го квітня 1979
Рочестер, Н. Й.

Mira ГАРМАШ

ПРИЯТЕЛІ"

Некультурні "діячі культури".
Ті, що всяди роблять авантюри,
Що з них кожний ненавистю дише,
На усіх, хто лиш малює й пише,
Що, спинаючись на щогли, на котурни,
Мають успіхи мініатюрні,
Що не вірять в Бога, ані в біса,
Що поводяться як дикиуни із ліса,
Що не мають почуття моралі,
Совісти та чести і так далі,
Що видумують брехні та сплетні
До культури зовсім не причетні, —
Така зграя злобних фарисеїв,
Але що ж то нації із неї?

2. VIII. 1971

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ В "ARS POETICA"

У поетичному циклі Олександри Черненко "Арс поетіка", що був надрукований у "Нозих днях" за липень-серпень 1979 (стор. 1-2), третій і четвертий вірші в VI-му розділі треба читати так:

І не губить він у тінях злудних втіх
Їх зрілій плід осінньої обнови,
Бо часу обмаль. Зірве щастя сміх
Його, коли він вірний від основи.

Ніколи грота не була глуха.
Хоч терням весь зарік до неї вхід,
І звуку щонайменшого ціха
Відлунням свій лишала вічний слід.

Шановну Авторку й любителів поезії просимо
вибачення за прикрі недогляди. — Редакція

ПОМЕР ДЖОН ДІФЕНБЕЙКЕР

Ділимося з читачами в усьому світі болючою вісткою про смерть колишнього прем'єр-міністра Канади й одного з найбільших приятелів українського народу Високодостойного Джона Діфенбейкера. Він помер 16-го серпня 1979 р. в Оттаві на 83-му році життя й похоронений у Саскатуні. Збережімо пам'ять про цього шляхетного оборонця поневолених і покривдженіх у наших серцях.

ПАН ВАЩЕК

Штивна постать Миколи Паланюка висіла спокійно на гілляці старої яблуні. Люди знайшли того мерця під вечір, і ніхто в Опашках не знав як він там опинився. Хоч Паланюкове обличчя зовсім посивіло, а шия довкола потемніла, сусіди відразу пізнали його довше сухорляве тіло. Тверде, руде волосся стояло догори їжаком, а павколо очей так почорніло, мов би хтось вугіллям намазав.

Паланюк не був якоюсь славною людиною. Він працював у пана Ващека за малу платню, багато лайок, а деколи ще й за докори та образи. Опашківці не говорили відкрито, в який спосіб Паланюк покінчив своє мізерне життя, але майже всі були тієї думки, що якраз пан Ващек спричинився до його загибелі. Доказів ніхто не мав, і тому люди лише перешіптувалися поміж собою, кидаючи час від часу косим оком в бік білої Загатої хати їхнього нового сусіда.

Пан Ващек приїхав до Опашків шість років тому й від того часу нікому не зрадив свого секрету, — звідки й чому він приїхав. Його минулого, ба, навіть першого імені, ніхто в селі не знав. Зараз після приїзду він купив посеред села хату з великим овочевим садом, а за наступних чотирьох роках придбав ще дві сусідні хати, перетворивши три хати й сади в одно велике господарство. Звідки він узяв так багато грошей, ніхто з сільчан не знав і навіть не додумувався. Другу хату він купив досить легко, але з третьою мав чимало клопоту. Як померла пані Бутурко, то він затирає вдоволено руками, бо знав, що, нарешті, його мрії таки сповняться. На похорон, однаке, приїхала її бистроумна племінниця пані Ірина Малявська, яка залишилася в селі після похорону на декілька днів, щоб полагодити справи майна з родинним адвокатом. Пані Малявська, молода гарна жінка, чисто й до смаку одягнена, дивилася на пана Ващека бистрими розумними очима й відразу відчула, що коса натрапила на камінь. Після довгих, завзятих торгів, пані Малявська виграла справу, забрала гроші й поїхала назад до свого повітового міста.

Зараз же на другий день до села приїхали майстри з сусіднього містечка й поставили найвищий і найсильніший у цілому селі пліт геть довкола того маєтку. Цього, однаке, було мало. Пан Ващек найняв двоє людей, — одним з яких був Микола Паланюк, його найвірніший слуга, — щоб вони стерегли його майно вдень і вночі. Крім того, три великі люті пси бігали ввесі час уздовж плоту, готові кинутися на кожного, хто набрав бів'яви запхати туди свого носа.

І от в такий спосіб грубий, лисий, низького росту пан Ващек, перетворив частину спокійного звичайного села в якусь дивну фортецю, до якої громадяни Опашок не мали ніякого доступу. Та й потреби такої не було. Пан Ващек вів свої справи в такий спосіб, що не заторкав майже ні-

кого. Про пляни того новоприбулого, якого деякі називали зайдою, всі довідалися аж після шести літ. Протягом того довгого часу пан Ващек старався лиш завести якнайбільше вуликів, щоби довершити заплановане діло.

Чутки пішли поміж сільчанами, що їхній новий сусід заплянував знищити всю медову індустрію Опашок, а тим самим ствердити монополійну ситуацію. Він поїхав до обласного міста, де знайшов великого купця меду, з яким зараз же став у змові. Про це не знали ані селяни, ані Парнес, їхній дотеперішній, а до того єдиний, купець, якщо мова йшла про велику кількість продукованого добра. Тому, що продукція Ващека зросла до сотні барилок, а Парнес потребував лише десь так біля сотні річно, він запропонував Парнесові добру знижку ціни під умовою, що той купуватиме мед виключно від нього. Вони дійшли до порозуміння, підписали умову й селяни залишилися з медом на руках.

I що сталося тоді? Тоді Ващек зробив Опашківцям прислугою й закупив їхню продукцію меду, але заплатив лише половину ціни. Настрашившись, деякі селяни продали йому мед навіть значно дешевше. Діставши товар дешево, Ващек перепродав цей самий мед своєму новому купцеві за повну ціну, а справи в селі стояли досить круто. Розбагатіле село Опашки, яке всі сусідні села подивляли, опинилося в скрутній ситуації, з якої виходу ніхто з сільчан не бачив. Парнес тепер дуже часто ночував і гостював у пана Ващека, заприязнivши з ним більше, як можна було сподіватися.

В селі почався великий шум, люди нарікали, згадували Ващека поганими словами, стояли гуртами й радилися, що робити далі, але їхні нарікання кінчалися, звичайно, на словах, на завзятих, гучних промовах.

Ті, що займалися городництвом чи якимсь ремеслом, не відчували присутності Ващека так сильно, як ті, яких все життя базувалося на меді. Таких було багато. Колись досить давно, Опашки були дуже бідним селом, але, завдяки щасливим обставинам, той період минув. Тепер, однаке, виглядало, що всі ці прикірі злідні повернуться назад, і лише чудо могло врятувати селян від пана Ващека та його купецьких хитрощів.

Селяни були безрадні. Деякі шукали помочі в сусідніх селах, але всі їхні зусилля кінчилися невдачею. Кожне село мало своїх клопотів, а старші, мудріші громадяни тих сіл пояснювали, що лише жебраки й каліки просили, в наслідок чого село підхопило стару народну пословицю "Прощеним конем далеко не заїдеш".

А все ж таки, до лиха ставилось село нерівуче. Вийнятком були два брати, Богдан і Олег Коршани. Богдан, сухорлявий, високого росту, з бистрими очима й смаглявим, на вигляд розумним, обличчям, мав двадцять років, а Олег, середнього

росту, з округлим лицем, лагідними сірими очима — вісімнадцять. Їхній батько, Василь Коршан, тримав цілу родину під великою дисципліною, але не встигав угамувати своїх двох синів від густроців, за які село їх добре знато. Приїхавши до села аж з Чехії десять років тому, Коршан став одним з тих вийнятків, які не займалися медарством, а торгував по містах всякими продуктами народного мистецтва.

— Шкіра вже висохла? — питав Богдан, прижмурюючи злісно очі, бо вже наперед сподівався негативної відповіді.

— Ще зовсім ні, але вбирати можна, — відповів Олег винувато.

— Тоді ти будеш нюхати ту смердючу частину, а я буду напереді, — загудів Богдан, докоряючи братові.

Минув один тиждень як вони вбили чужу, з сусіднього села, корову, закопали м'ясо, а висушивши сяк-так шкіру, напхали свіжим пахучим сіном.

Їхній плян був дуже простий — залізти в коров'ячу шкіру, долучитися увечорі до стада корів Ващека, яке начисляло сімнадцять штук, і дістатися у багацький двір. Вони були певні, що Іван Гудик, який доглядав коріг і гонив їх на пашу, не добачить їх, особливо ввечорі, і тому не сподівалися труднощів.

Хлопці стояли біля твердого плоту й очікували стада, яке ось-ось повинно було показатися з-поза гори.

— Ялівець маєш? — запитав Олег.

— В голову вstromив, блазню. Ти ж бачив, як я його запихав! Кожний кретин все щось таке дурне питає, — сердився Богдан.

Олег усміхнувся ніяково. Він привик до таких зауважень старшого брата, хоч ввесь час мріяв про реванш. Тепер, однакче, на його думці був лише пан Ващек.

— Наш шановний пан Ващек напевно скажеться, — сказав.

— Як пес, — потвердив Богдан.

— А бджолам попаде дуже смачна вечер'я. Треба було взяти хоч трохи ладану з церкви, — додав Олег.

— Ялівець, чи ладан — яка різниця? Той самий вислід.

Раптом з густої мряки показалися коров'ячі голови.

— Ідуть! — крикнув Олег радісно.

— Замкни рило! — процидив Богдан крізь зуби.

— Вся увага на діло тепер.

Богдан застібнув за собою шкіру. Олег заглядав через малу дірку, яку він зробив у шкірі на те, щоб дихати. Стадо корів причвалало болотистою дорогою, Коршани вийшли спокійно з-поза тернини й прилучилися обережно до решти худоби. Корови не звернули уваги й все вийшло гаразд.

Пройшло пів годни, як Богдан, ідучи напереді, шепнув до брата:

— Ми вже тут. Он там на ганку стоїть пан Ващек.

Шкутильгаючи, старий Гулик почвалав за чимось до стодоли.. корови трохи розійшлися, й в той момент Богдан і Олег, скориставши з нагоди,

скочили поза стодолу, яка стояла недалеко стайні. Опинившись, так би мовити, на волі, поза стадом корів, Коршани не приступали відразу до здійснення свого пляну, а сиділи там до пізньої ночі. Побоєючи пісів, хоч ті шлялися весь час біля плоту далеко від стодоли, Богдан рішив не скидати короз'ячої шкіри, а лише висунути голову, бо в шкірі було дуже гаряче. Ціле його тіло заливалося потом.

Ніч, вибравшись в мандрівку до ранку, цією самою безжурною дорогою, волікла поволі ногами. Гілляки широких розложистих яблунь і груш заступили темне лібо, а навколо панувала мертві глибока тиша. Лише біля хати було чути людські голоси, мабуть слуг, які там поралися, виконуючи останні обов'язки довгого дня.

— Котра година? — шепотів Олег, нервуючись.

Богдан глипнув на свою руку.

— Одинадцята. Ще час. Почекаємо поза тівнич. Що? Тебе сверблять руки?

Олег не відповів. Він добре знатав, що його відповідь спричинила би ще одну саркастичну зувагу. Богданова домінуюча вдача визнавала лише покору.

Ніч минала слімаковим ходом і тягнулася неначе каторга, але все таки прийшов час, коли всюди запанувала остаточна тиша й погасли світла. Прийшов час вилізти зі сковку й оглянути ситуацію. Богдан знатав, що треба діяти швидко.

— Надягай шкіру, — шепнув він.

Затулившись шкірою, хоч не зовсім, корова, тобто Коршани, подалися в сад, між вулики. Поміж сіном, в животі й голові корови, лежало чимало ялівця, а в пляшці трохи олії. В саді вуликів було, як маку. Куди глянеш — всюди маленькі, дерев'яні хатки на стовпиках, вкриті чепурненькими дашками, моз би молоденькі міщанки на літньому ярмарку, в модних капелюшках. Висунувши руки поза шкіру, Богдан і Олег взялися за викорювання бджіл.

Богдан був першим. Він взяв жменю сіна, поклав у середину трохи сирого зеленого ялівця, покропив олією й запхав обережно у вулик. Щоб не зрадити себе, Богдан запалював сірник близько своїх грудей. Яскразий язичок кидався на всі сторони маленького чорного отвору, після чого з нутра появився густий, сірий дим. Бджоли у вулику кидалися на всі сторони, а за хвилину ті, що могли, вискачували гурмою, мов татари з темного лісу. Вискочивши, вони летіли у безвість темної ночі, загубивши почуття напрямку й принадлежності. Хоч ніч була темна, хлопці наділи на голови сітки, а на руки рукавиці й продовжували свій завзятій порахунок з лихом села. Вуликов у саді була така велика сила, що Коршани працювали нишком майже до самого ранку. Вискорювали один вулик за другим, а скінчивши, вони підбігли до плоту, швидко скинули з себе коров'ячу шкіру й перескочили його. Один із пісів побачив їх і люто кинувся до них, але не встиг. Тоді він зупинився біля шкіри й грізно гарчав на неї.

Втомлений до безтями, Богдан ліниво усміхнувся.

— Тепер Ващек піде до свого короля на скаргу.

Олег лише усміхнувся, а за якийсь час перевав мовчанку:

— Якби так Паланюк там був, то справа була б далеко складніша.

— Звичайно, — погодився Богдан.

Хлопці огинилися над річкою.

— Ну, що ж?! Ти оставпів, чи що?! — крикнув Богдан на брата. — У буду!

Свіжа тепла вода заплюскотила весело, обиваючи ніжно таємничі береги, обвиті клубами мряки.

Олег був у воді перший. Річка не була глибока й не спрояляла великих труднощів. Прибривши до першого закрутута, на якому ріс старий розложистий дуб, Богдан вхопив рукою одну з гілляк і видрапався на дерево. Олег зробив так само. Мов мавпи, хлопці скакали по гілках дерева, аж огинилися на крайній, по другому боці, звідки спустилися у високу траву й помандрували стежкою до дороги, заслужено мріючи про гарне тепло ліжко. Надворі почало світати.

Покищо, все пішло за пляном, включно з затерттям слідів при помочі мовчазного дуба. Богдан кинув поглядом на Олега.

— Ну, і щоб ти робив без моєї голови? Язиком клептав би? Га?

Олег признає братові рацію, але лише в глибині своєї душі. Вирішив йому цього не казати.

— Ти куди? — запитав він здивовано, помітившись, що Богдан повернув в інший бік, ніж треба.

— Балван все буде балваном, — забурмогів Богдан. — Ти йди додому, а я ще маю полагодити малесеньке діло. Йди! Не стій, як осел з роззвяленим ротом.

Богдан швидко зник за рогом сусідньої хати, а Олег хоч-не-хоч, нахнювившись, пішов додому.

**

Настав свіжий, чудовий ранок і в селі піднявся величезний шум. Люди походилися з усіх сторін, щоб довідатися що сталося у пана Ващека, бо по селі пішли неймовірні чутки. Шепоту було багато. Усмішок на обличчях було ще більше. Десь біля обіду, з горішнього кінця головної камінної вулиці застукотіли кінські копита й почулися колеса службової брички, на якій сиділи два жандарми. Один з них був сухий, молодий, блідий, а другий далеко старший, грубий, з червоно-ним обличчям і жорстоким поглядом. Обидва виглядали насуплені й суворі. Кожний тримав між колінами витренованого, расового пса.

Бричка не зупинилася біля головної брами пана Ващека, бо старий жандарм, цокнувши на коней, звернув їх і заїхав прямо на подвір'я. Ващек уже чекав на них, і як тільки жандарми з псима злізли з брички, він почав вимахувати нервово рукаами, показуючи весь час в бік плата, де лежала коров'я шкіра. Люди стояли, заглядали, гомоніли, а діти перескакували через тини, перебігали людські сади, щоб побачити, як це все закінчиться.

Понюхавши шкіру, собаки відразу кинулися до плату, а згодом підхопили сліди хлопців по другому боці й побігли в напрямі ріки. Пройшла година, сонце почало хилитися по другий бік чи-

стої голубої бані, як люди знову побачили дзобх псов, а за ними втомлених і зіпрілих жандармів. Старший жандарм скинув з голови шапку й пильно витирає мокре чоло, проклинаючи під носом.

Тримаючи пса на короткому шкіряному поясі, він почав ходити сюди-туди по всьому подвір'ї, а згодом вийшов і на вулицю, поміж люди. Собаки обнюхували деяких людей. Здавалося, що на тому все повинно було закінчитися, але так не сталося. Зовсім несподівано один пес підхопив якийсь слід, а до нього відразу долучився й другий. Вони рвалися, мов навіжені. Старий жандарм усміхнувся. Він знов добре своїх псів і почав підбадьорювати молодшого жандарма. Цікава товпа людей бігла навздогін жандармам, хвилюючись. Пройшло добрих десять хвилин як пси зупинилися біля старого полатаного плоту, за яким стояла сіра, вкрита солом'яним дахом хата. Жандарми зупинилися, але пси рвалися вперед.

Люди стояли, мов оставпілі, й поахкували.

— Та ж це Паланюкова хата, — крикнув хтось з товпи.

Пси бігли прямо до дверей. Вся Паланюкова рідня зібралася в хаті, — одні поралися коло трупа, а другі помагали жінці померлого. Побачивши через вікно задиханих жандармів і найже-них псов, з хати вийшов Паланюків син Григорій. Він був низького росту, присадкуватий і віком вже близько тридцятки. Пси відразу кинулися на нього. Обидва гарчали грізно, показуючи страшні білі зуби та приділяючи всю свою увагу черевицам Григорія. Не вагаючись, молодший жандарм наказав йому скинути черевики, при тому стараючись стримати псів. Старший жандарм потягнув його за рукав і гідвів у сторону.

— Тут мусить бути якась помилка, — шепотів він, розглядаючись довкола.

— Як то так? — дивувався його спільник.

— Ну, та ж він з нами співпрацює й допомагає виловлювати тих політичних бандитів. Тут щось не так...

— Чому не так?! Його цілі підошви намазані кров'ю й то без сумніву коров'ячою. Пси інакше не шаліли б так.

Старий жандарм стояв мовчки й лише кивав головою. Перед ним був доконаний факт і тому треба було діяти. Сталеві перстені забряжчали в його руках.

— Я вас арештую, пане Паланюк за... за трення бджіл і знищенння майна пана Ващека.

Григорій Паланюк, блідий і наляканій, думав, що на нього щось з неба впало. Він тільки тепер помітив, що його черевики були намазані червоною кров'ю. Він не розумів цього всього. Ніяк не розумів.

— Це якась помилка! — верещав на все горло. Але жандарми не хотіли й чути.

Брати Коршани, приставши за той час до гурту, придивлялися цьому видовищу. Олег усміхнувся й глянув на брата.

— Як же ти це зробив? — промовив шепотом.

— Просто, — відповів брат, не вдаючись в деталі. — Того давно треба було прочити.

**
(Закінчення на стор. 6)

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ МІЖНАРОДНОГО ЗЛОЧИНУ

Минає шістдесят п'ять літ від вибуху Першої світової війни. Протягом чотирьох років Західні українські землі були "залізним током", на якому змагалися мільйонові армії тогочасних займанців України. Сотні тисяч українських мужчин, під чужими прапорами й за ворожу українську народові справу згинули у братовбивчій війні. Понад мільйон українського цивільного населення згинуло в наслідок воєнних дій і спричинених війною жахливих життєвих обставин та пошесних недуг. Тисячі українських осель перемінилися в зарища, родючі поля й городи в пустелю, пориту ровами й гранатами, обвиту колючими дротами, закидану мінами й гарматними стрільбами, засіяну безліччю могил. Сотні тисяч сиріт і десятки тисяч воєнних калік залишилися свідками тієї трагедії.

Сьогодні лихоліття Першої світової війни, в обличчі нових життєвих проблем, нової загрози для самого існування українського народу, відійшло в тінь. Вимирають свідки жахливого міжнародного злочину, жорстокої кривди, яку заподіяно безборонному й невинному народові не тільки з боку російських займанців, які на своїх штиках несли загладу українському національному рухові, але й з боку зрадливої Австро-Угорщини. За безмежну вірність, засвідчену сотнями тисяч жертв в обороні "цісаря і держави" Австрія відплатилася жорстокою невдячністю. Український край і народ передала вона свавільній адміністрації найлютішого ворога України, польських панів, у безконтрольну експлуатацію єврейським лихварям.

Початок війни випав на час розгару політичної боротьби українського народу Галичини за свої конституцією признані національні права. Не зважаючи на спільній фронт, що його створили проти українців польська і єврейська національні меншості Галичини, піддержані велетенськими фінансовими дотаціями російського уряду для галицьких московофілів і репресіями польської адміністрації, зусилля українців мали деякі успіхи.

Село Опашки знову сжило. На кінці вулиці хтось затягнув тонким приємним тенором:

Ой Опашки, ой Опашки,
Все є так, як було,
Ой пропали хитрі ляшки,
Бджоли знов загули.

У СПРАВІ "ЧУДОДІЙНОЇ ОПЕРАЦІЇ"

"Нові дні" надрукували "Чудодійну операцію" Марка Вукаса як цікавий репортаж про екзотичну країну, а не як лікарську пораду. Шанозний Автор не радить ні кому їхати аж на Філіпіни лікуватися. — Ред.

На чолі протиукраїнської боротьби стояли польські націонал-демократи або вшехполяки під проводом намісників для Галичини графів Л. Пінінського, А. Потоцького, Бобжинського і В. Коритовського та вищого польського духівництва під проводом львівського архієпископа Більчевського. Для успішнішого поборювання українського національного руху вшехполяки уклали з російськими націоналістами під проводом графа Володимира Бобринського тісну співпрацю. Продажне віденське правління спокійно приглядалося протидержавній акції вшехполяків і широкозакреоній російській шпіонажі. Майже перед самим початком війни воно безкритично приняло до відома звільнюючий вирок у скандальному процесі проти московофільських шпигунів С. Бендасюка і тов. та втечу з Чернівецької в'язниці шпигунів братів Геровських.

Нездорові політичні відносини в Галичині стали темою праці великого числа тогочасних австрійських і закордонних політиків і істориків. Наведу декілька речень з праці професора Віденського університету д-ра Ганса Уебербергера, п. з. "Росія і пансловізм" (в збірному виданні: "Німеччина і світова війна", ст. 411 і наст.). Говорячи про всеслов'янський конгрес, який відбувся в травні 1908 р. в Петербурзі, автор підкреслює, що "співпраця польського клубу австрійського парламенту з російським урядом стоїть поза всякими сумнівами. ... Загальне виборче право (до віденського парламенту) довело до того, що майже цілковито обробовані з політичних прав русини (українці) приходять у постійно зростаючому числі до віденського парламенту. ... Поява русинів (українців) на політичній трибуні викликала завзяту агітацію вшехпольської партії під претекстом, що це загрожує польському станові посідання у Східній Галичині. Ця агітація увінчалася успіхом. На чолі всесильного польського кола у віденському парламенті став вшехпольяк. Його програма була явно русофільська. ... Українська небезпека була головним вузлом, що з'єднувало поляків і москалів. Коротко перед петербурзьким конгресом згинув з рук українського студента намісник Галичини, граф Потоцький, який, занедбуючи суттєві справи держави, якій мав служити, всіми засобами піддерживав і ширив московофільство. До ранішого атагонізму між Росією й Австро-Угорщиною в справі сходу долучилася тепер у повній своїй гостроті справа українська. Як дуже російському урядові залежало на загальмуванні українського культурного розвитку поза кордонами Росії, так — навпаки — в інтересі Австрії лежало піддержити діуховий і матеріальний розвиток львівських і вірних цісареві і державі Українців. Без скрупулів і без сорому російське правління намагалося перенести гніт проти українського руху на територію австрійської держави. Російськими грішми

і зусиллями польського клубу всеможніх вшехполяків і подоляків подвоєно русофільську акцію в Галичині і передусім широко розвинене шпигунство, що мало підготувати ґрунт для мілітарної окупації Галичини. ... На нейтральному ґрунті в липні 1908 р., в Празі, дійшло до повного російсько-польського порозуміння... Приязні гостинності Австрії використав граф Володимир Бобринський, член Думи, на агітацію проти монархії і розбудову військової розвідки. ... Її головною ціллю було знищення вогнища української культури на території Австрії: анексією Галичини."

Стільки проф. Уеберсбергер про політичні відносини в Галичині. На жаль, в своєму рефераті української справи автор не згадав, що саме австрійське правління толерувало русофільську акцію поляків і поблажливо дивилося на широкорозвинену сітку російського шпигунства. Галицьке польське правління фінансувало москофільські бурси, москофільським студентам давало стипендії на студії в російських університетах, і навпаки, з Росії пливли рублі на москофільську пресу й публікації, на пропаганду під претекстом фінансової помочі для жертв повені і т. д. Члени російської Думи бували частими гістьми намісника і інших членів вшехпольського угрупування. Спільно обговорювано плян знищення українського національного руху. Засліплена ненавистю проти українців, польська шляхта піддержала шовіністичним римо-католицьким духівництвом і загалом польської меншості у Східній Галичині, спопуленою єврейською інтелігенцією й купецтвом, а зокрема москофілами українського походження приготовила ґрунт для російської інвазії на Галичину.

Війна Росії проти Австрії з головною метою раз на завжди знищити український національний рух, називаний москалями "мазепинством", лежала в основі російської політики ще від часів царя Миколи 1-го. Вона мала своїх теоретиків. Одним з перших був основник "пансловізму" професор Московського університету Михайло Погодін, а другим Микола Як. Данилевський ("Росія й Європа", 1871 р.). Згодом з'явилася ціла плеяда чеських, польських і сербських письменників і політиків. Тільки невдачі Росії у Кримській і відтак Японській війні здернували Росію перед агресією проти Австрії. В наступному часі напруження між Росією й Австрією дійшло до кульмінаційного пункту під час Балканської війни в 1912 і 1913 рр. Однак і тим разом Росія не була певна піддержки з боку своїх союзників Франції й Англії.

Атентат на австрійського престолонаслідника архікнязя Франца Фердинанда в Сараєві, 28. 6. 1914 р., запланований у Петербурзі та виконаний у порозумінні з урядом Сербії, не був несподіванкою для польського проводу. Смерть архікнязя Франца приняли поляки з явним вдоволенням. Атентат нівечив плян архікнязя про створення з етнічних українських земель Росії окремого українського королівства, яке водночас усургало б польське панування із Східної Галичини.

Початок війни застав поляків при неподільній владі в Галичині. Вже в день оголошення мобілі-

зації намісник Коритовський видав до старостів і команд жандармерії обійтник про негайне арештування усіх підозрілих у нельояльності до влади осіб, і то не тільки "русинів-москофілів", але та-кож українців.

Від перших днів війни зачалося "полювання" на "підозрілих", а після невдач австрійської армії на східному фронті — арештування "зрадчиків". Цивільні й військові в'язниці наповнилися українськими передовими людьми: священиками, війтами, членами управ читалень "Просвіти", українських кооператив, а навіть послів до галицького сойму і віденського парламенту. Польські газети були переповнені брехливими, нарощене зфабикованими новинками про "зраду русинів".

Брехливі обвинувачення поширювали при помочі преси і безкритично передруковані віденськими німецькими газетами знаходили пригожий ґрунт. Вину за скандалальні стратегічні і тактичні помилки і спричинені ними невдачі ц. і к. армійська команда могла тепер пояснювати "зрадою" українського населення.

Численні доноси україножерів принесли багате житво. На основі вироків ьоєнних судів, а найчастіше без суду тільки на підставі брехливого доносу, вивішано, розстріляно або зарубано десятки тисяч українських невинних і безборонних селян, найчастіше старців, жінок і дітей, сини, чоловіки і батьки яких жертвували на воєнних фронтах своє життя в обороні "цісаря і держави". Воєнні суди й арешти стали вигідним засобом полагоджування національних та особистих спорів. Перше місце між фальшивими донощиками належало євреям*). Класичним прикладом може послужити випадок у Синевідську Вижньому, де на фальшивий донос місцевого єрея військовий суд під начальством лихої слави військового судді поляка д-ра Загурського засудив на кару смерті через повіщення 12 господарів. Засуд виконано 14. 10. 1914 р. Ще раніше, 13. 8. 1914 р. Львівський суд засудив на повіщення 29 господарів і дві жінки з села Скоморох Сокальського повіту. На основі фальшивих доносів арештовано в Микуличині більше числа українських інтелігентів, між ними відомого із своїх противоскофільських промов посла д-ра Миколу Лагодинського. Коли ж на свою оборону д-р Лагодинський заявив, що він є посол до австрійського парламенту і член Української Національної Ради, генерал Мемель відповів, що він признає лояльність тільки євреїв і поляків. (Воєнний архів, Сп. ч. 11797, 18. 6. 1915).

Найяскравішим прикладом поширення польської брехні і її наслідків може послужити розбурхання диких звірячих інстинктів польсько-єврейської товти і мадярських гонведів на вулицях Перешибля 16. 9. 1914 р. Цей випадок наводить у своїй промові у віденському парламенті посол д-р Євген Петрушевич:

... "16 вересня 1914 р. привела військова патруля 45 арештованих із села Волиця, Добро-

*) У той час євреї в Західній Україні називали себе жиди і так їх називає автор. — Ред.

мильського повіту, до Перемишля. Між арештованими находилася також дочка гр.-кат. пароха у Волиці, панна Мохнацька. Всі прочі були національно свідомі і лояльні українські господарі. Ні одного москофіла не було між ними, не було найменшої основи для їхнього арештування. Коли вони з'явилися на вулицях міста Перемишля, вулична товпа приняла їх ворожими окликами: "Зрадники, на шибеницю!" Випадково надійшов тоді відділ мадярських вояків. Коли вони дізналися, що арештовані підозрілі в москофільстві, добутими шаблями кинулися на безборонних арештованих і вчинили жахливу різню, 42 особи, між ними також панна Мохнацька, впали зарубані. Тільки три особи вийшли з життям. Однак ніхто ніколи не притягнув до відповідальності за цей злочин".

Керівником протиукраїнської акції польської адміністрації і головним дорадником військових команд став намісник Галичини граф Коритовський. Очі невинно арештованих і засуджених зверталися в той час на опікуна й Батька народу митрополита Андрея Шептицького і на послів до віденського парламенту. На жаль, інтервенції митрополита у намісника Коритовського не принесли успіхів. Єдиною вищою інстанцією було віденське правління. Однак і центральна влада виявила найгрубіший цинізм. За приклад може послужити авдієнція українських парламентарних послів барона М. Василька і д-ра Євгена Олесницького у міністра війни ген. фон Кробатіна, 26. 8. 1914 р. у Відні. (Архів Мін. війни, КМ. През. 83-23-5, 1914). Українські представники внесли скаргу на адміністрацію Галичини, яка виарештувала велике число лояльних до Австрії українців, між ними кілька сотень священиків і навіть українських послів до віденського парламенту, відомих із своєї акції для добра австрійської держави. Від початку проголошення мобілізації польські урядовці і польське населення переслідують українців. У Львові відбуваються протиукраїнські демонстрації. Українські мешканці побоюються погромів з боку поляків і євреїв.

Всі ті скарги не принесли найменшого успіху. Зраз після авдієнції українських послів прийшов польський посол Гіпполіт Слівінський, щоб зложити звідомлення про організацію польських легіонів. При цій нагоді Слівінський зложив також інформації про українців Галичини. ... "Український народ взагалі не існує. Населення — це русини, а русини, це росіяни, протидержавники. Існує щонайбільше кількох українських провідників. Руський народ про них не знає. А втім, політична влада Галичини дуже чуйна і взяла під ключ 1000 до 2000 русинів".

В заключенні, ген. Кробатін призвав слухність полякові Слівінському. Однак звідомлення з розмов переслав до відома президентові міністрів графові Штиркові. (Галицька дзяяльносць війскова Пілсудського, 1906-1914, ст. 666-670).

В намісництві була спрепарована й урядовими чинниками поширені підла брехня на митрополита Шептицького, будьто він удержує таємний зв'язок з російською командою і переховує в бу-

динках собору зброю й амуніцію. Заряджено ґрунтовну ревізію, переведену при порозумінні військового гарнізону міста Львова з намісництвом. Про цю брехню Коритовського і штурочно створений протиукраїнський настрій серед польсько-єврейського населення згадує український політичний і громадський діяч Гриць Микитей:

..."В суботу, 29 серпня, ми (УСС) дістали на-каз другого дня ранком опустити Львів. Я поста-новив перед від'їздом заліти до Митрополита. Спішу ринком з "Просвіти" в сторону Єзуїтсько-го города до катедри св. Юра. Попри мене пере-сувався натовп людей. Якісь дивні, напівуривані слова дістаються до моїх ух. Говорів польсько-жидівський. Не розумію в чим річ. Аж підбігає до мене знайомий товариш українець. "Чув ти, що там на "горі" викрито запаси московського оружжя і телефонічне отримання з москалями?" Я став як укопаний. Не відповів нічого, змірив лише очима, пігнав вперед. Якась невидима сила мною поганяла туди — в "гору". ..."Дзвоню. Ні-хто не відчиняє. ...Аж почуя кроки, скрип ключа, двері відчинилися. "Ексцепенція дома?" — "До-ма, у них якийсь полковник. Здається, вже відходить." ...Митрополит був поважний — строгий. Супокій, рівновага мене придавляла. Подій останніх днів, які тяжким тягарем з усіх сторін звалися на український народ, витиснули своє п'ято на ньому. Він бачив горе — лихо, що лягло на народну душу, розумів більше, як другі, терпів за багатьох, та не подавався. — "Ексцепен-ція опустять Львів?" — спітав я. "Ні, цього не зроблю. Ви їдте вгору, коли такий приказ. Їдьте, та вертайтеся. Я буду ждати. Вижидатиме весь наш народ вашого повороту. Вірю в ясну звізду моого народу; вірю в поміч Бога. Проща-те. Всешишній нехай береже вас! Прощайте, але вертайтеся. Ми вас ждемо!" (За "Українським Голосом", з 23 червня 1915 р.).

Інтервенція українських послів Василька й Олесницького спонукала австрійський уряд передати скаргу до головної команди армії. Щоб на місці прослідити справу, команда армії вислала до Львова барона Гісля, який 30 серпня перевів кілька розмов з місцевими урядовцями і намісником Коритовським та переслав центральному празлінню й команді армії такий звіт (Архів двору, Р. А. 902).

..."Ц.к. намісник фон Коритовський є думки, що провідники українського руху мають найкраїні інтенції, але вони не мають ніякого впливу на народ і що руський народ у цілій своїй масі є під впливом русофільських елементів.

Провідники української партії свідомі того ста-ну і через це с дуже нещасливі та приняли так-тику, щоб усе затушувати. А втім ці провідники це слабі люди, які підпадають під вплив своїх членів партії, а зокрема тих з них, що ведуть до русофільського табору через родинні зв'язки.

До цього долучується й те, що провідники українського руху по найбільшій часті люди ді-кі, нездисципліновані, сирі й без виховання, під час коли русофіли мають добру дисципліну, добре організовані і найчастіше ліпше виховані. З цього виникає важливий наслідок, що саме ру-

софіли здобули і тішаться товариською симпатією навіть серед польської шляхти.

Духовим провідником партії (українців — М. Т.) є львівський митрополит граф Шептицький, чоловік, державна вірність якого є безсумнівна, який однак не має потрібної енергії і знання людей, щоб звільнитися від русофільських впливів.

На це подає намісник кілька характеристичних прикладів.

Епископ Чехович у Перемишлі є відомий москової. Про кілька його заяв щодо обсади парафії висловлюється староста Перемишля дуже негативно. Мимо того, митрополит пішов за внесками Перемиського єпископа.

Так само не виступав митрополит проти своїх русофільських духовних. Таким безперечним русофілом є львівський канонік Пакіць, якого однак Шептицький тримає...

Після досвідів останніх тижнів можна зресумувати руське питання: обсервація поведінки руського населення під час інвазії російських військ виявила ясно, що руський (український — Ред.) народ у цілій своїй масі рішуче є русофільського наставлення і тоді, коли має нагоду, діє проти нас на користь росіян. Український рух не має тепер ніякого ґрунту; це тільки провідники і ніякої партії. Тим я не хочу сказати, що українська думка не може мати будучності, коли розгромиться Росія. Однак після усунення росіян перша-за-все через край мусить переїхати кат та усунути зрадників. Тоді щойно прийде період віймоких законів, коли можна буде приготувати ґрунт для українізму.

Що відноситься до руських легіонів, то про це дійсно багато говорено, а мало зроблено. Мені сказано про великі організаційні роботи, а показано мені тільки 400, які однак ще неготові рушити в поле, але обмежуються службою в коші".

Перемишль, 31 серпня 1914".

Протягом довгих місяців жорстокого переслідування всього українського народу так цивільною як і військовою австрійською владою, справжні розсадники русофільства і керівники шпигунства на користь Росії вільно забавлялися в курортних оселях та в столиці монархії у Відні; деякі, як бувший намісник Галичини граф Пінінський залишився у Львові і стали найвірнішими дорадниками генерал-губернатора для Галичини графа Юлія Бобринського. Щойно зрадлива акція польської шляхти в окупованій москалями частині Галичини і противавстрійська агітація польських часописів у Львові кинули жмут світла на дійсний стан і бодай частинно розкрили забріханість намісника Коритовського і його адміністрації.

З метою виправдати себе і головних провідників русофільської партії вшехполяків, Коритовський опрацював довгий на 61 ст. реферат про беззастережну вірність поляків і невинну акцію членів польської націонал-демократії та її групи "подоляків". Навіть у цьому виправдовуючому рефераті Коритовський послуговувався підлію клеветою проти українського народу. У віден-

Зміна "візволителів": зверніть увагу на польсько-німецько-російські назви українських міст.

ському архіві Міністерства Внутрішніх справ зберігається 7-сторінковий абстракт згаданого реферату. В ньому читаємо:

... "Намісник представляє воєнні події аж до часу евакуації Львова і підкреслює, що не зважаючи на велетенські труднощі, апарат державної поліції працював бездоганно і міг виявити дуже гарні осяги. Він згадує засоби, яких бін ужив проти русофільської агітації на Лемківщині і присвячує довший розділ політичним відносинам у Закопаному, президентові Ради Народової графові Тадеєві Ценському і польській шляхті, яка там перебуває.

"Ценський, як і вся підольська шляхта, свого часу політично піддержувала т. зв. старорусинів. Ці панове не думали служити русофільській пропаганді. Вони були просто короткозорі, щоб могли оцінити важкі наслідки того напрямку. Для них відігравав роль приватний опортунізм. На своїх розлогих посіlostях вони хотіли мати присміні сусідські взаємини. Староруський пін був ім завжди підлеглий і покірний, звичайно добре вихований, старанно одягнений, добрий співбесідник, розмовляв лише по-польськи, не підносив ніяких вимог щодо руської школи і суспільної епіки. У виборах він радо піддержував поляків. У наслідок цього, можна було вдергати найкраще співжиття з селянами.

Цілковитою протилежністю було українство. Репрезентанти напрямку тієї партії, це непокірні, вперті і дикі сотворіння, які наполегливо домагалися поширення народної освіти й участі народу в управі громади і повіту, зводили завзяту боротьбу за мандати на послів до парламенту і краївого сейму; від початку цього століття домагалися соціалістичної аграрної реформи — а все, природно, мусіло випровадити з рівноваги східніх магнатів, привиклих до вигідного квітізму".

Далі в тексті реферату намісник виправдовує русофільство інших польських панів, зокрема посла до віденського парламенту Заморського. На думку намісника, вся біда, включно з русофільством польських панів, це наслідок українського національного руху, який підбунтовував "руських покірних хлопів" до виступу проти усталеного правопорядку.

ЕПОХІЯ ПІД ЛЮПОЮ

Після революції в російському літературному світі враз наступило коливання, розгублення, хаос. Лише одиниці — Дем'ян Бєдний, Володимир Маяковський та жменя інших — відразу ж рушили в ногу з ленінською течією. Інші, — Блок, Брюлов, Єсенин, Ахматова, Мандельштам, Гумілев, Цвєтаєва, Бєлій, Горький, Купрін, А. Толстой та багато інших — які під царатом зливалися у виразну опозицію до існуючих порядків, споглядали на більшовизм, якщо не вороже, то дуже критично. Чимало з них навіть воліли емігрувати з білою гвардією. Інші ж, залишившись на батьківщині, так і не змогли зігріти собі місця на новій платформі.

Гумільова більшовики розстріляли, не подивилися на його славу. Зрештою, у своїй новелі "Ми" він чудово схарактеризував прийдешнє суспільство і свою зайвість у ньому. Блок, Брюлов, Андреєв швидко померли. Толстой, Купрін, Цвєтаєва, Бунін, Горький емігрували. Еренбург та інші пересиділи громадянську війну під Врангелем у Криму та на інших окраїнах. Єсенин повісився. Маяковський застрілився. Цвєтаєва, повернувшись на батьківщину перед війною, скінчила самогубством в 1941-му році. Горький упав під ножем сталінської інквізіції в 1935-му році. Талановитий Купрін, повернувшись з еміграції в 1937-му році, творчо зачахнув, хоча й опинився в "народній гущі", за якою так тужив на чужині. Лише Толстой та Еренбург, беззастережно сприйнявши всі канони нового режиму, зробили літературну кар'єру.

Портрети всіх цих світіл постають на сторінках книги споминів Надії Мандельштам — "Втрачена надія", — що недавно вийшла друком в англомовних країнах. Це її друга книга. Перша — "Надія проти надії" — з'явилася раніше і була зустрінута західньою критикою як вичерпний літопис тих мрякобісних сталінських років.

Будучи дружиною відомого російського поета, Осипа Мандельштама, авторка зустрічалася з безліччю російських літераторів як дореволюційного, так і післяреволюційного періодів. Про кожного з них вона подає в своїй книзі лише їм властиві риси. Від неї ми дізнаємося, що собою являли Маяковський, Фадєєв, Гладков, Сурков, Шагінян, Ахматова, її власний чоловік, Мандельштам, і довга-довга шеренга інших белетристів і поетів.

Наприклад, я до цих пір не знав, що Анна Ахматова з українського роду, її батьківське прізвище — Горенко. Також відкриттям для мене було, що Володимир Маяковський, такий грізний і невгнутий у своїх поемах і римах, і такий злодійкуватий та рішучий на фотографіях, в дійсності був слабозольною людиною, квашею. Свою нестачу мужності він ховав в бомбастичних віршах футуристичного складу — "Ваше слово, товариш маузер!".

Горький любив владу і мав вдоволення не тільки із свого літературного статусу, а й з адміністративної вищоти, часто проявляючи свій партікуляризм у дрібницях і тривіальностях. Інші, навіть Борис Пастернак, були повністю задивлені в себе і не дуже переймалися долею "друзів своя" навіть в оті кращі дводцяті роки.

За винятком Гумільова, Мандельштама, Ахматової та Зощенка всі ці літературні величини мали одну спільну і досить негативну властивість — всі вони були жадібні на славу, всі хворіли на виключність, всі хотіли керувати іншими в рамках всяких груп, шкіл, течій. Кожна з цих шкіл відкрита й поза кулісами загравала з можновладцями, надіючись, що саме вона з панської ласки стане панівною в літературному секторі. Зрозуміло, що в такій атмосфері можновладці легко створювали всякі конфлікти й зажерливи суперечки між різними групами та спілками.

Ця хвороба — жадоба слави — каже авторка, почалася задовго перед революцією. Немов би копіюючи персонажі з книг Достоєвського, всі ці поети й белетристи форсували своє его понад всякі сприйнятливі й пристійні норми й ліміти, обосновуючи своє право на всякі аморальні вчинки вибаганою, близькою словесністю. Кожний чи кожна з них мали безліч послідовників серед молоді. Кожний чи кожна хизувалися тузинами коханок чи коханців, і деколи ступінь слави визначався кількістю закоханих дам, що волочилися вслід за поетом.

Царський естаблішмент мало зважав на вибрики цього богемського світу. Всі школи й сальони постійно гризлися та сварилися, тим створюючи своєрідну розвагу для довкілля. Принаймні в тих умовах, ствержує авторка, вони ніяк не були і не могли стати вбивцями своїх близніх.

Всеодно, їхнє неперебірчive вигуковання, яке більш усього було позою, театральністю, модою, впливало на молодь і вона, загіпнотизована й розгойдана літературною красномовністю, сліпо вірила в прогнози й аналізи світіл й з ап'ємом відкидала традиції, усталену мораль, батьківські звичаї.

А коли загриміли літаври революції і коли вчораши літературні світочі, будучи всього-на-всього малодушними акторами, розгубилися й перелякалися, то їхні послідовники, серед яких вже встигли зформуватися тисячі Раскольнікових, навпаки, не тільки вільно поводилися з мечем і наганом, а, вдершись в сідло влади, тим самим мечем і мавзером змусили одних світіл замовкнути, других поставили під стіну, а третіх — взяти на ланцюг як придворних псів. Ось так закінчилася, робить підсумок авторка, без журнальної весела гра передреволюційних майстрів російської словесності.

Чималу частину своїх споминів — книга має понад 700 сторінок — авторка присвячує поневі-

рянням свого чоловіка, Осипа, який так і не став на радянську платформу, воліючи животіння й убогість, ніж гандлювання своїм талантом, та Анні Ахматовій, з якою авторка жила під однією стріхою в Ташкенті в роки війни і від якої дізналася багато деталей про окремих письменників, як тих, що удостоювалися орденів та премій, так і тих, чиє життя могло буквально обірватися щоміті. Арештований в 1938-му році, Осип Мандельштам згинув в одному з таборів півночі. Ахматова, його соратниця ще з царських часів, свого часу дружина Гумільова, якось вціліла, щоб в 1946-му році удостоїтися від Жданова такого епітету як "повія" та разом з Михайлом Зощенком стати отим пугалом в новому офіційному поході за "чистоту" радянської літератури.

З талантом чи без нього людина залишається людиною, коли з неї проблискує хоч дрібочка гідності. Викресли її — і вже ніщо людину не рятує, ні талант, ні почесті, ні слава. Ставши бездушною, така людина обездушує все. Із позиції свого владного становища вона буде робити все, щоб десь не спалахнула гідність чи людська темплота, бо на фоні цих якостей вона ще швидше перетворюється в ніщо. Вигукуючи гасла та цитуючи Сталіна, такі люди посилали на ешафот і рідну матір без ніякого докору совісти, бо в їхній структурі совісти вже не було. Фадеєв, Кочетов, Міхалков, Шагінян, Еренбург, Катаєв, Шевцов... Дехто, як ось Еренбург, відчувши після відходу Сталіна слабенький подих теплого вітру, спромоглися відразу ж страснути із себе весь сервілізм та подивитися на минулу епоху крізь люпу. А там — трупи і трупи. І не перекладаючи свою власну вину на когось, вони пробували оголити ту епоху для очей всього світу. До цих Надія Мандельштам ставиться поблажливо, пробачає їм усі кривди. Суддею вона не хоче бути, та їй не має права, бо, як вона признається, в ті роки тотального страху вона теж жила одними інстинктами.

Але були й інші. Вони боялися потепління як вимір хреста. Вони намагалися перегородити дорогу відлизі. Вони були проти реабілітувань закатованих письменників та вічно стукали до ЦК, щоб не "воскресати" того чи іншого покійного літератора. І сьогодні саме оця категорія верховодить радянською літературою.

Авторка описує свої подорожі до Грузії, Києва, Криму. Із своїм чоловіком вона познайомилася в Києві в 1918-му році, коли місто, як вона назначає, часто переходило від одних конкурючих сил до інших — Директорії, більшовиків, денікінців. Хоч над містом часто лунали постріли, хоч після кожного звільнення відбувалися екзекуції — реванші, вона про той рік у Києві пише як про "карнавал" — так їм обом жилося легко й весело в українській столиці. Кілька разів, подаючи тло свого перебування на Україні, вона зазначає, що в ті часи за гроши можна було купити щось лише в Києві, і не тільки купити, а й купити багато. Під час мандрів у революційні часи вона досхочу наїдалася лише, коли опинювалася на Україні.

Україна й українці фігурують у книзі ряснено. Описуючи свою подорож з Грузії в 1921-му

році, де разом з чоловіком вона довго не могла з дива вийти, що "Грузія тепер — незалежна держава", вона ще більше здивувалася змінами, що зайшли на Україні. Хоч Україна на той час вже стала "радянською республікою", проте, пише авторка, "самобутність і інакшість" були помітні на Україні навіть яскравіше, ніж у Грузії. На базарах, в поїздках, в установах люди ніби навмисно намагалися виопуклити, що вони — українці. І з тих пір Надія Мандельштам почала уважніше цікавитися українською історією, мовою, літературою.

Наступного разу вона побувала на Україні в 1933-му році, проїздом з Кафказу. Ідучи з Ростова на Харків, вона вже споглядала на вимираючу Україну і сцени стояння потягу біля опустілих, безлюдних сіл, волання голодно-безумніх істот на перонах станцій подані нею як заобсервовані факти, без зайніх коментарів.

Авторка навіть задає собі питання чому це українці не спромоглися створити власної держави і здається до філософії на цю тему. Думаю, що варто подати хід її думок, сприйнятливі вони для нас, чи ні.

"Київ видався нам ще дивнішим, чужішим, ніж Грузія. Протиставляючись фактамі близькості між українською й російською мовами, Україна намагалася виопуклити свою окремість з особливим зусиллям. Пізніше я знайшла, як найпевніше відрізнити українця від росіянина. Я питала: "Скажіть, вашою столицею є Київ чи Москва?" Скрізь, по всій країні можна було чути південно-російську або українську вимову, але лише справді затятий українець відповість, що Київ є його столицею, вимовляючи назву міста через протяжне "ї", а цей звук властивий лише українцям.

Вимовляючи назву міста, він нагородить вас таким хитрим, своєрідним поглядом. І якщо своїм вухом Мандельштам вловлював у цій вимові луну давноруської мови, то для українців це була їхня власна мова, інакша й відмінна від російської.

Для мене назавжди залишилося загадкою, чому ці сильно-волеві, енергійні і по-своєму жорстокі люди, з таким замилуванням до свободи й музики, з їхніми особливостями й громадським сенсом, ніколи не створили своєї міцної держави, тоді як безтурботні й дешо антисуспільні росіяни, розкидані на обширній території, винайшли надзвичайну й високодієву державну систему, яка в своїй суті ніколи не зазнала ніяких змін, починаючи від Московського Царства й кінчаючи нашими днями. Її головною ознакою є тотальна прірва поміж правителями, які роблять що їм заманеться, та підданими, які миряться з цим, лише злегка нарікаючи. Цього не можна пояснити суто географічним положенням України — поміж Польщею й Росією.

Я завжди погоджувалася з Ключевським, що знищення татарами Київської Русі в час, коли вона розвивалася в яскраву європейську державу — взяти б Володимира Мономаха, Ярослава Мудрого, Собор Святої Софії і сам Київ на стрімкій кручі над Дніпром — було стихійним пово-

ротом в історії Русі. Подібна думка ніколи не приходила Мандельштаму до голови. Йому подобалося багатобарвне їй веселе місто над Дніпром. Він шанував Ключевського, читав "Заповіт", "Руську Правду", "Полтаву" — останю лише раз. А без нього я не могла зформулювати ці свої думки до кінця, тому все це й до сьогодні лишається для мене загадкою.

Всеодно, я щаслива, що моєю столицею є Москва, а не Київ, бо ж, після всього, російська є моєю рідною мовою. І якщо різанина жидів настане в обох столицях, то я волю, щоб зі мною розправилися в Москві. В Москві завжди знайдеться якась благородна душа, яка намагатиметься зупинити юрбу такими добродушними прокльонами: "Ви, сучі сини, ану не чіпайте ось цю жінку!" Все ж багато легше помирати під окрик знайомої російської лайки..."

До речі, роздумуючи над антисемітизмом в царській Росії і в СРСР, авторка ніде більше не приписує його українцям, як то, переважно, роблять інші автори єврейського походження. З чого можна робити висновок, що в Українцях ~~вони~~ не запримітила націю "вроджених юдофобів". І не могла, бо такої категорії як загальне юдофобство на Україні не існує.

Цікава й повчальна книга. Читаєш її і бачиш як крізь люпу ту жорстоку, криваву епоху.

ГУМОР І САТИРА

МОВО РІДНА, СЛОВО РІДНЕ!

Обсяг зацікавлення українським правописом заскочив несподіванкою фахівців цієї ділянки. Тема, якою займалося вузьке коло науковців, раніше стала предметом широких дискусій, пристрасних суперечок біля церков та народних домів. Перекинувшись на сторінки української преси, правописні диспути витискають іншу тематику.

Намагаючись затримати тематичний баланс, редактор універсального журналу "Нові дні" прилюдно нарікає, що мовознавчого матеріялу надходить "рішуче забагато". "Свобода" розв'язала цю проблему окремою сторінкою, присвяченою цій хвилюючій суспільство справі.

Це явище оптимісти пояснюють ростом нашого культурного зацікавлення. Песимісти кажуть, що це чергова ворожа спроба нас розсварити.

Уважно прислухаючись до учасників правописних дискусій, я зібрал важливі інформації, якими хотів би поділитися, не займаючи власного становища, щоб не наробити собі ворогів.

Якщо у минулому еміграційні контроверсії визначалися в основному лінією Збруча, то лінія сучасного мовного непорозуміння стала по Дніпрі. Схематично виходить, що еміграційне Правобережжя (включаючи Галичину) обороняє "харківський" правопис, у той час як вихідці Лівобережжя домагаються правопису "кіївського".

Дехто дивується, що галичани пішли спільно із правобережцями і не домагаються правопису львівського. Обізнані пояснюють, що харківський правопис фактично і є правописом львівським, який вони спрітно пропхали у 1927 році при допомозі галичанина Миколи Скрипника, якого за вбивство польського магната Пірацького більшовики зробили міністром мовознавства у тодішній столиці України.

Харківчани в зasadі не виступали б проти власного харківського правопису, якби слово фіртка писалося як "хвіртка", Федір, як "Хведір". Зате слово хвіст дехто радить писати як — "фіст".

Незадоволення полтавців зводиться до трьох слів: "ковнір", "гудзик" та "кишені". Ці слова вони вимагають писати так: "воротники", "пуговиця" і "карман". Назву міста Полтава вони воліли б писати так, як вимовляють: "Польтава".

Не можна сказати, що всі правобережці є цілком задоволені "харківським" правописом. Подоляки, наприклад, коректуючи цей правопис, доводять, що такі слова як "буряк" чи "рядно" треба писати: "бурак", "радно". М'ясо треба писати — "мнясо", чотири треба писати — "штири" і не

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

Купіть собі цікаву книгу ПЕТРА ВОЛІНЯКА ПОГОВОРIMO ВІДВЕРТО

на добром папері, 25 фот,
у твердій оправі.

Ціна книги 12.75 дол., включно
з пересилкою.

Книга має 680 сторінок,

Поштові перекази або чеки
виписувати на "НОВІ ДНІ".

око, а — "гоко". Окремі поради "як ся пише та як ся вогоре" мають наші земляки з-під Карпат із своїм речником Грицем Зозулею.

Зайвий клопіт вносять слова чужоземного походження. Такі приблуди, як — "сатисфакція", "евентуально" і "консеквенції" викликають гострі суперечки щодо змісту, не кажучи вже про правопису.

Розв'язати правописні проблеми зможе не конференція науковців, а — народ! Потрібно скликати Світовий Конгрес усіх мовознавців і людей пера: писарів, секретарів, дописувачів до часописів і цю справу соборно вирішити!

Ол. ШПИЛЬКА

ЛИСТ У МОРДОВІЮ

У Вас дроти колючі,
Цензурні терни.
А тут — "друкарський чортік".
Щось завжди переверне,
От якось "припадково"
Щось викине, додасть...
І в нас диктаторська панус.
Як бачиш, "власть",
Що видає слова Твої
І таких, як Ти.
Пле сльози над недолею всіх Вас
І ... ставить нам дроти.

І. ЖАК

МОНОЛОГ ОСТАННЬОГО З МОГІКАНІВ

Із нас були няньки батьківщини чужої,
Шляхетські прізвища давав нам окупант.
Проте, ми не наєчілися нічого,
А поміж нами не настав детант.
Яку б нам кістку не підкинув ворог,
(Церковну навіть!), ми посваримось,
Найкращих з-поміж себе кинемо у порох,
Щоб вихвалити нищого когось.
Ми часом вигравали навіть битви,
Та війни завжди програвали ми,
Грози ворогам, просили єдності у Бога,
Самі ж себе — топтали чобітами.
Щоб хтось свого підпер — про те немає мови,
Чому не я, а він — це наш девіз,
Тож поломивши всі опони та окови,
У вулицю сліпу наш закотився віз.
Ми далі грозимо, ми далі нарікаєм,
А час іде, приспішує свій хід...
Вже й мова наша заникає, а ми —
Ще не набрались розуму як слід.

І. ЖАК

ЯК ПОПАСТИ У ХРЕСТОМАТІЮ

Щоб мати фантазію буйну й широку
(Радить Arata Krіstі),
Treba raziv zo dvistі

Чи й триста до року
Випити оцту й малинового соку
Ще й під ніч кілька яблук з'їсти.

Якщо ви "поет" — вірші вийдуть печальні
Спричинять це кислоти,
Скінчиться в вас творчі голготи,
Та критика скаже: "Банальні!"
Пишіть i-t-e-l-e-k-t-u-a-l-y-n-i
(Для інших лишивши клопоти):

Встаньте, виспавшись, зранку
І не чекаючи музи
Візьміть словників з тузін,
Опісля, наостанку,
Застрожіть олівці ваши,
Зваріть ячної каші
Та кави філіжанку.

Нанизуючи фрази
Та не маючи рими,
Потійте днями нудними
Пийте каву по чотири рази
На фразу. (Радять віршомази,
Що вже стали старими).
— — — — — — —
Тоді вас третьорядні
Приймуть у братію,
А в-ч-е-н-і співпартії
Впишуть у хрестоматію.

І. ЖАК

ПРИКРИЙ ЗАКОН

Одвіку четвероногі друзі людини пси ходили в американських містах вільно — самі, або в супроводі своїх господарів. На дорогах, розуміється, підіймали лапи, підіймали хвости, з причини отієї конечної для всіх живих істот потреби, і ніхто не звертав на це уваги, хібащо прибиральники сміття стиха лаялись, бажаючи нечесним пасм подохнути.

Та ось міське (стейтове) начальство видало закон. Господарі псів повинні мати при собі мішечок і лопатку, щоб на випадок підняття хвоста, зразу ж прибрati, уникнувши в такий спосіб зачеплення вулиць.

Трохи це, правда, виглядає неестетично. Уявіть собі: йде елегантна леді у модному вбранні, а в неї на руці теліпаються мішечки і лопатка. А коли ще ту леді побачить її сердечний приятель під час праці... Прогалитись треба! Гірше ж усього те, що законопослушні громадяни почали пильно стежити за появою псів на їх присадибних травниках і псувати нерви їх господарям. Тепер часто відбуваються такі діялоги:

— Mістер (або Miccіc), це ваш отут, під моїми вікнами прогулюється. Чому ж ви не прибрали?
— А ви певні, що то мій?
— Певна. Бачила на власні очі.
— Нічого ви не бачили. Я ходжу деінде.
Словом конфлікт готовий, а якщо близько тра-

питься полісмен, то буде й занотований, як офіційна скарга, і доведеться власникові пса платити штраф.

Колишні добрі сусіди через той закон остаточно поспварились.

— Пильнуйте свого пса, бо я його заб'ю. А ч скільки візитових карток розклав на моєму обійсті, здох би він вам!

— А ви певні, що то мій?

— Цілком певний. Він у вас великий, мале собача такої картки не покладе.

— Ну, то подавайте на мене в суд.

— В суд не в суд, але прошу на чуже обійстя пса не пускати.

Біда з тим собачим законом!

Іван ЕВЕНТУАЛЬНИЙ

Гаврило ГОРДІСНКО

ПАМ'ЯТНИКИ

В моєму рідному місті, звичайному повітовому місті Російської імперії, пам'ятників не було. Ніхто із нашого міста не став настільки славним, щоб йому ставити пам'ятники, а такої великої лояльності до державних величин всеімперського значення у місіх сп'вгromадян не було тому й столичним величинам пам'ятників не поставили.

А всю ту масу різноманітних хрестів на могилах на кладовищі у нас пам'ятниками не називали. Тому й було велике зацікавлення різними пам'ятниками в книжках чи в журналах, переважно всяким культурним діячам або генералам і за здрість тим містам, які мали честь мати на своїх площах або в парках пам'ятники.

Отже пам'ятник-статуя або принаймні бюст — погруддя, а ми їх не мали! Тому буде зрозуміла та величезна сенсація, коли місцевий різьбар (може навіть аматор) Яків Лібман створив величезну статую Тараса Бульби. Це не був автор, ле не був генерал, а лише літературний герой, отже щось інше, а не пам'ятник.

Та коли санаторія на дніпровських скелях ча лівому березі Дніпра, проти Кічкаса на правому березі, яка називалася "Александрабад", а у зійну 1914 року, коли по всій імперії пішла хвиля відгерманізовуватися, була переназвана на "Запорізька Січ" (але по російському!), придбала того "Тараса Бульбу" й поставила на імпозантному вершечку найвищої скелі, ми всі признали, що то майже пам'ятник! І ходили туди далеченько від міста віддавати пошану тому "пам'ятникові!"

Оте віддавання пошани полягало в тому, що гарного сонячного дня вибиралися на випряху туди, може й п'ять кілометрів дороги, з тим, щоб вибратися на крути береги до самої скелі й власними руками доторкнутися "Тараса Бульби" й погладити його широчезні штани, бо вище й не досягнеш!

То були події, які й лишили слід на все життя й сантимент до пам'ятників не зникав ніколи. До-

водилося вшановувати численні пам'ятники і на чужині, й чужим героям.

Своїми лишилися лише хрести, які так немилосердно, по вандальському ницила більшовицька влада. Кладовище мого рідного міста — це історія рідного міста в каменю та в залізі, зрівняна з землею. Така доля припала й численним кладовищам по всій Україні, а спеціально тим могилам, в яких спочивали герої-вояки за волю України, як у Львові, Тернополі, Івано-Франківському.

Та не тільки ворог нищить наші могили; нищить їх і наше власне недбалство. Недавно стало відомо, що в Модржанах побіля Праги загрожені могили сенатора Української Держави, проф. Сергія Шелухина та його дружини. Автор цих рядків написав пару рядків про це, щоб звернути увагу нашого громадянства у вільному світі, а наша патріотична газета навіть не надрукувала такого заклику; Думаю, що вони навіть не знали, хто такий був проф. Шелухин!

"Українське Православне Слово", березень 1979, подає, що в Софії загрожена могила проф. Михайла Драгоманова. Чи хто озветься на таку вістку?! Наші ж туристи мандрують і далекими світами, а Софія в Болгарії не така вже й далека!

Кажуть, що більшовицька влада — безбожницька влада. В нищенні надбання попередніх епох, вона справді безбожницька влада, але плекати культ своїх визначних діячів, включно до доярок, вони дуже "релігійні"!

Глянути б тільки на зміну варти біля мавзолея Ленінові в Москві: такого церемоніялу не було ані в старій Візантії, ані у Ватикані! А культ нищення плекають по всіх країнах підпорядкованих советському впливові. Так, напр., цінний нівалідний цвинтар у Берліні (Східному) з могилами визначних військовиків знищили. А своїм "утікачам" з 1941 року насипають "холми слави"!

Та я тут хочу звернути увагу на пам'ятники не на своїй землі, де народ не є сувереном над пам'ятниками своїх синів. Вперше довелося про щось такого довідатися, коли року 1938 наслідком Мюнхенського диктату чехи мусіли віддати місто Кошиці Мадярщині й при евакуації забрали з міста пам'ятник генералові Штефанікові, родом словак, який був генералом у французькій армії.

Стало ясно, що він герой для словаків, для чехів, для Чехословаччини, але для Мадярщини він таким не буде, тому його й забрали звідти.

Інший приклад: у Берліні на Унтер ден Лінден, тамошній головний вулиці стояв небудено яко-сті пам'ятник Фрідріхові Великому, одного із стовпів Прусського германізму чи як хочете, то й навпаки германського прусацтва, що буде вірніше. Щоб охоронити таку мистецьку та історичну цінність від бомб у другій світовій війні, пам'ятник був обложений дошками й засипаний пе то тринням, не то піском. А коли більшовицька війська наблизилися до Берліну, тоді той пам'ятник виїхали з Берліну в безпечніше місце. Бож не було надії, щоб більшовики пошанували мистецьку й історичну пам'ятнику німецького народу.

Мало це по цілому світі вільні українці настали пам'ятників Шевченкові. В якому вони ста-

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

I. Русизми в мові американських українців

(Стаття чотирнадцята)

У пресі трапляється рос. прислівник "вечером" ("Ми зустрінемося з вами сьогодні *вечером*"). Замість цього русизму треба казати: "увечорі" (Голоскевич) або "увечері" (Ізюмов). Приклади: "Понад ставом *увечері* шепочеться осока" (Т. Шевченко). "Увечері посумую, а вранці заплачу" (Т. Шевченко). "Я дістав його вчора *увечері*" (М. Коц.). "Вчора *увечері* приїхав я до Венеції" (М. Коц.). "Яка робота *увечері*" (Л. Українка).

Форма "УВЕЧОРІ" є в таких випадках: А. Ніковський. Укр.-Р. Сл., К. 1927. Г. Голоскевич. Правоп. Сл. 1930. Юрій Шерех. Нарис сучасної української літературної мови. Мюнхен. НТШ. 1951, ст. 343.

ні, мені не відомо. Але в Українському Культурному Парку в Клівленді погруддя Тараса Шевченка, роботи нашого світила в різьбарстві Архіпенка, зникло. Зникли й плоскорізьби Богдана Хмельницького й Михайла Грушевського.

Це така подія, про яку треба б кричати на весь світ, а про неї не згадала "численна" українська преса. Може під впливом американської преси, яка обминає згадувати провини, доконані чорними співромадянами, які заселили околицю довкола парку. І наші високомистецькі та історичні цінності пішли на перетоплення.

Не тільки я, але й численні мої земляки виростали в подібних умовах, коли нам усім хотілося подивляти пам'ятники, притулитися до них чи хоч рукою погладити. Це все я бачив при відкритті пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні. Всім нам подобаються пам'ятники, але прошу звернути увагу, що назіть у власних країнах пам'ятники ставлять на досить таки височеньких п'єдесталах! Чому? Зрозуміло!

Менші випадки вандалізму були вже і в нашому Пантеоні, як називають цвинтар Святого Ач-дія Первозванного в Савт Бавнд Брукові. Від подібних випадків ніхто й ніде не є асекурований.

Тому чи не краще будувати пам'ятники не з каменя чи заліза, а з тривкіших матеріалів, якими є духовні цінності. Тепер розпочалася акція ставлення пам'ятника митрополитові Василеві Липківському, також під чужим небом, без суверенності українських вірних над ним. Яка його доля в майбутньому?! Чи не краще було б створити на пошану його пам'яті якусь фундацію на корисні побожні, церковні чи взагалі культурні цілі?!

Такі пам'ятники триваліші за всякі мармури, сталі чи бетони!

Отже фактично є два варіанти правопису цього слова: УВЕЧЕРІ (ВВЕЧЕРІ) і УВЕЧОРІ (ВВЕЧОРІ).

"Взаємно доповнювати" — русизм "взаємно" (від рос. "взаимно") треба замінити українським відповідником: "взаємно". Рос. слово "взаємний" має такі українські відповідники: "взаємний", "обопільний". Обидва слова — синоніми, проте кожне з них має свій відтінок значення. Слово "обопільний" частіше вживається, коли мова йде про почуття: "обопільне кохання", "обопільна згода". "Наші симпатії обопільні" (М. Коц.). "Приязнь зароджувалася між обома наче рідними людьми обопільно" (Ільч.). Слово "взаємний" частіше вживається в значенні "спільний для обох сторін". Приклади: "Література і народна поезія — рідні сестри, що взаємно збагачуються" (М. Рильський). "Ці дві галузі сільського господарства взаємно доповнюють одна одну". (Але ні в якім разі не можна сказати: "доповнюють себе"). Широко вживаний вислів: *взаємне* скорочення військ". Іменники від прикметникової основи: "обопільність", "взаємність", "взаємнини". ("Тісні родинні взаємнини". Іван.). Складні слова: "взаємовплив", "взаємодія", "взаємодопомога", "взаємозалежність", "взаєморозуміння", "взаємоперевірка" та ін.

"Не вспів нав'язати дружні відносини" — (рос. "не успел"). Краще казати: "не встиг". Приклади: "Парувала вода, що не встигла висохнути" (П. Мирний). "Саїд поспішав усюди і скрізь встигав" (І. Ле). "Устигнемо з козаками на торг" (О. Вишня). В українській народній поезії та в творах українських письменників вживається й слово "успівати". Приклади: "Ой, не вспіла дівчиночка край віконця сісти" (Метл.). "Чи вспімо за два дні?" (М. Коцюбинський). Проте Рос.-Укр. Словник Акад. Наук 1968 року вживає слово "встигати", а слово "успівати" супроводжується тут ремаркою:

"Чистий дохід" — (рос. "доход"). Слово "дохід" є в Словнику Укр. Мови (Акад. Наук. 1971), але воно має позначку "заст.", себто "застаріле". Замість слова "дохід" вживається слово "прибуток". Приклади: "Сім тисяч чистого прибутку..." (Досв.). "Записати на прибуток" (бухг.). Це зв'ється прогресивний податок від прибутку" (С. Єфремов). Річний прибуток. Словник Укр. Мови Акад. Наук 1971 р. подає й слово "доход" в значенні "грошей або матеріальних цінностей, одержуваних державою, торгово-промисловою установою тощо". Приклад: "зростання національного доходу". Рос.-укр. словник соц.-економ. термінології", К. 1976 р. дуже непослідовний в передкладах рос. слова "доход". Поруч із такими укр. висловами як: "прибуток чистий", "прибуток держави чистий централізований", "прибуток державного підприємства чистий" цей словник

З першого липня були внесені деякі зміни до страхового пляну по безробіттю

**Якщо ви працювали
менше 20-ти тижнів
у минулому році,
то ці зміни можуть
відноситися до вас.**

У грудні 1978-го року Парламент змінив страховий плян по безробіттю. Зміни від 1-го липня 1979-го року означають, що дехто мусить працювати довше для того, щоб стати правомочним одержувати страхову допомогу по безробіттю.

**Ви працювали 20 тижнів
чи більше у минулому році?**

Якщо так, то цей закон не стосується. 20 тижнів праці дають вам право на одержання регулярної допомоги по

безробіттю, страхової допомоги на час хвороби та вагітності, а також одноразової допомоги у 65 років.

**Це ваша перша праця, чи ви
уже працювали раніше
і повертаєтесь до праці?**

Взагалі, якщо це ваша перша праця, або якщо ви уже працювали раніше і знову приступили до праці після перерви в один рік, то лише після 20-ти тижнів ви зможете одержувати страхову допомогу по безробіттю. Однак, існують деякі винятки із цього правила, в залежності від роду занять протягом двадцятитижневого періоду.

**Ви одержували страхову
допомогу по безробіттю
у минулому році?**

Якщо ви одержували страхову допомогу по безробіттю у минулому році, а також,

якщо рівень безробіття у вашій місцевості не перевищує 11,5 процентів, то вам необхідно познайомитися з новим пунктом закону, що може стосуватися вашої справи.

Отже, незалежно від того, скільки тижнів ви одержували допомогу у минулому, стаж вашої практичної діяльності мусить бути не менше 20-ти тижнів, щоб знову мати право на одержування страхової допомоги по безробіттю.

**Канадський страховий плян
по безробіттю**

**Ми маємо справу
з людьми, які бажають
працювати.**

 Employment and Immigration Canada Emploi et Immigration Canada

Honourable Ron Atkey L'honorable Ron Atkey
Minister Ministre

Canada

подає зрусифіковану термінологію: "доход національний", "доход номінальний", "доход митний", "доход фіiscalний", "доход трудовий" тощо. Іноді словник подає подвійну термінологію: "доход (прибуток) валовий", "доход (прибуток) середній", "прибуток (доход) державного підприємства", "доходи (прибутки) соціалістичних підприємств".

"Фотографічне заведення". Слово "заведення" — непотрібний русизм (від рос. "зведение"). В українській мові існують такі вислови: "фотальє", "фотомайстерня", "фотостудія", "фотографія" (в значенні "фотомайстерні"). Приклади: "Вчора я заходила у фотографію" (Л. Українка). "Кілька найкращих кадрів віддали у фотальє" (Грим.). Так само й вислів "похоронне заведення" треба рішуче відкинути і казати: "похоронне бюро" або "похоронний заклад". (Про це докладніше сказано в 6-ій статті).

"Загадочний лябірінт" — русизм (від рос. "загадочный"). Український відповідник: "загадковий". Приклади: "Загадкова і дивна людська натура" (Тют.). "На Маріїнному обличчі блукав якийсь загадковий усміх" (Коцюб.). "В купе запанувала загадкова тиша" (Досв.). "Нелю починала цікавити вся ця справа своєю загадковістю" (Вільде). "Марта загадково усміхається" (Вас.). "Ta небо поміж їх рясним гіллям синіло непорушно й загадково" (М. Рильський).

"Задовження Туреччини" — русизм (від рос. "задолженность"). Українські відповідники: "заборгованість", "зaborгування". Приклади: "Заборгованість дворянства почала катастрофично рости" (Стельмах). "Я завинив йому п'ять карбованців". "Він вже багато заборгував їй листів" (Чорн.). "Тепер я перед вами двічі заборгував" (Ткач.).

"Закуліси у спілці письменників", "позакулісові заходи" (рос. "кулисы", "кулисный", "закулисный"). Українські відповідники: "лаштунки", "залаштунковий", "позалаштунковий". Приклади: "За лаштунками чути голос сотника" (Стор.). "Через те, що лаштунків у греків ще не було, то драма будувалася просто" (Л. Укр.). "За лаштунки ходили?" (М. Лев.). "За лаштунками адміністративних органів одбуваються якість таємничі наради" (С. Єфремов). "Молоді актори, заполнені грою Бучми, вже були постійними залаштунковими глядачами усіх його ролей" (Вітч., I. 1966). "На порозі я наткнувся на якусь постать, невиразну в залаштунковому сутінку" (Смол.). "Ведеться позалаштункова гра" (Еллан).

В значенні театрального терміну словники подають і слова: "куліса", "кулісовий", "кулісний", "закулісний". А у Бажана є таке речення: "Крикливий люд лаштунків і куліс" (1957 р.). "Куліса" — слово французьке. Воно означає частину театральної декорації, що розміщується з боків сцени. Цьому слову відповідає українське слово "лаштунки". В переносному розумінні вислів "за кулісами" (укр. відповідник "за лаштунками") означає: "таємно", "негласно", "приховано від інших". Приклад: "В бічній кімнаті суду відбувалася одна з тих закулісних комедій..." (Кол.). Слова: "куліса", "за кулісами" вжива-

ються і в творах українських класиків: Франка, Нечуя-Левицького, Лесі Українки та ін. Отже слова "куліси", "за кулісами" не можна назвати "руссизмами" у вузькому значенні цього слова. Проте треба пам'ятати, що в українській мові широко вживаються й українські слова: "лаштунки", "за лаштунками", "залаштунковий", "позалаштунковий".

"Коли більшовики захватили Україну" — рос. "захватили". Українські відповідники: "захопили", "загарбали". Приклади: "Стара жінка пригнала до нас корови з далекого села, щоб їх там не захопили окупанти" (Ю. Янов.). "Були часи, коли Візантії щастливо захоплювали в Європі, Азії... велики простори землі" (Скл.). "Наполеон загарбував чужі землі" (Коч.). "За край світа залишає, чи нема країни, щоб загарбати" (Т. Шевченко).

"Більшість дружів не знали про його кінчину" — (від рос. "кончину"). Значно простіше можна сказати: "про його смерть". В Словнику української мови Акад. Наук 1973 р. немає слів "кінчина", "кончина". Натомість є українські відповідники: "смерть", "скін", "сконання". В урочистому стилі вживаються слова "скін", "сконання". Приклади: "Він перший за свою любов тяжкі дістав кайдани, але до скону їй служив без зради, без омані" (Л. Укр.). "За рідне слово й пісню твій син піде на скін" (Павл.). "В Самсона знову уступила в останній час перед сконанням незмірна, нелюдська сила" (Л. Укр.). Найбільш уживане слово "смерть".

"...які для них були чимось новим і непонятним". "Непонятним" — русизм (від рос. "непонятный"). Українські відповідники: "незрозумілим", "незбагненим", "незятнім" тощо. Приклади: "Сталося щось дивне, незрозуміле" (М. Коц.). "Намагалася розібрати слова й літери незрозумілої для неї мови" (Досв.). "Вона робилася для нього чимраз більше загадковою і незрозумілою" (Франко). "Колись Семенові ці прості істини були незбагненою мудрістю" (Сміл.). "Цей спосіб розмови був нсвятим для дівчат" (Н.-Лев.). "А все ж якийсь недовідомий смуток на серці ще зістався: (Сам.).

"Вдеряння мови в родинному обіході". Автор цього речення пише про українську мову, але, на жаль, сам не знає рідної мови. В цьому короткому реченні він зробив аж дві помилки. По-українському треба сказати: "Збереження мови в родинному вжитку". Обіход — русизм (від рос. "обиход"). Український відповідник — "ужиток" ("вжиток"). Приклади: "Для домашнього вжитку"; "Для хатнього вжитку". "Повсякденний (щоденний) вжиток".

"Ограблено цінності" — (рос. "ограблено"). Рос. Укр. словник Акад. Наук за ред. акад. С. Єфремова (1927 р.) подає такі укр. відповідники: "пограбувати", "пограбований", "зрабувати", "зрабований". Такі самі відповідники подає й Словник укр. мови Акад. Наук (1972, 1975 рр.). Приклади: "Всі перетрусили, позабирали не тільки пограбоване, а й власне" (Кроп.). "Всі каси пограбовано" (Кол.). "Обібрали наші хати, пограбували наше добро" (Н.-Лев.). Слова "зрабу-

вати", "зрабований" — не належать до літературної мови. Це діалектизми. Про це свідчить по-мітка "діял." в акад. словнику (1972). У цьому словнику є й слово "ограбувати", "ограбований" (але не "ограбовано"). Ці слова позначені як "розм.", себто такі, що належать до розмовного стилю, а не до нормативної лексики літературної мови.

"*Отоплювання мешкання*". Рос. — отопление. В українській літературній мові є такі відповідники: "опалення", "опал", "огрівання". Приклади: "Оранжерії ще опалюють" (Донч.). "Качани кукурудзи зберігають у сухих опалюваних приміщеннях". "Побудували піч для *огрівання*" (Добр.). "Пічка *огрівала* й другу кімнату" (Коп.). В акад. словнику укр. мови є й слово "отопляти", "отопити", але з позначкою "рідко". Таким чином, літературна мова: "опалювати", "огрівати", "опалення", "огрівання". Слово "опал" подано з позначкою "рідко".

Великим душевним *підйомом*. Слово "підйом" в значенні душевного піднесення не подано в Рос.-Укр. сл. Акад. Наук за ред. акад. С. Єфремова (1927). Немає цього слова і в Укр.-Рос. сл. А. Ніковського (1927), а також і в словниках О. Ізюмова (1930), Г. Голоскевича (1930). Цей русизм є лише в Сл. укр. мови 1975 р. і ілюстровано це слово цитатою з книжки Смолича ("Література... на великому *підйомі*"). Але тут значення цього слова інше: воно не має тут значення "душевного піднесення людини", тут — у цьому контексті — воно означає "швидкий ріст, інтенсивний розвиток літератури".

В українській мові є й слово "підйом", але воно має інші значення: 1. *Підйом ноги*: "...до високого підйому ноги". 2. "І грали *підйом сурмачі*". 3. "...буксирують на круглих *підйомах* вантажні авта". 4. "підйоми на горські вершини". 5. "Підйомна сила літака". "Підйомний кран". Рос.-Укр. сл. 1927 р. (за ред. С. Єфремова) подає слово "підйом" лише в такому контексті: "Чоботи тісні на *підйомі*". В інших випадках цей словник дає такі приклади: "схід на гору", "прибуття води", "піднесення духу", "шлях здіймався вгору довгим узвозом". У цих висловах, замість слова "підйом", вживаються українські відповідники: "схід", "прибуття", "піднесення", "узвіз".

(Далі буде)

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

Просимо виправити такі друкарські помилки в статті П. Одарченка "Українська мова в Америці" в червневому числі "Нових днів".

✓ Стор. 16, ряд. 28-ий знизу, 1-ша шпальта — надруковано: *слідкували*, треба: *слідкування*.

Стор. 16, ряд. 47-ий знизу — надруковано: *сторча*, треба: *сторчма*.

✓ Стор. 17, ряд. 6-ий знизу — надруковано: "рива-ють", треба: *тривають*.

СЛІДАМИ НАШИХ МАТЕРІАЛІВ

I. В. МАНАСТИРСЬКИЙ

ДВА ПРАВОПИСИ

У травневому числі "Нових днів" з'явилася цінна стаття Я. Харчуна "Вузенька кладка через холодний потік", у якій автор насвітлив різні спірні мовні питання, з'ясував добре сторінки київського правопису і так внес багато ясності у правописну дискусію.

На жаль, не з усіма думками і твердженнями автора можна погодитися. Мова йде про літеру *г* і про транскрипцію англ. *h*. Автор уважає літеру *г* зайвою, бо звук *г* маємо тільки в нечисленних словах, тому "чи заради десятка слів варто мати в абетці окремий знак?" У нас є звуки, які мають більше права на окремий знак; однак автор подає як приклади тільки звуки в діалектах. Чому ж вони мали б мати більше права від *г*, які — у протилежність до них — є фонемою літературної мови: *гніт* — *гніт*, *грати* — *грати*? Це перше. А друге: завдяки *г* можемо грамотно передавати чужі назви, зокрема власні: Гете, Гріг, Грімм, Глінка, Гранада, Петербург і безліч інших. Врешті багато українців мають той звук у своїх прізвищах: Гамота, Галадза, Габрусевич, Гебус, Герус, Дейнега, Гошуляк, Гурула і ін. Як же автор радив би їм писати свої прізвища?

Якщо прийняти принцип, що в нашій абетці зайдів букви, які дуже рідко вживаються, то перш усього треба б зліквідувати *ф*, бо того звуку народна мова (крім деяких західніх діалектів) практично не знає і не вживає, а в засвоєніх словах заступає його звукими *п*, *хв*, *кв*: Пилип, хвартух, квасоля тощо. Отож, коли можна писати Гутенберг замість Гутенберг і Герус замість Герус, то можна б і Хвірдусі замість Фірдусі, Хвіламмаріон замість Фляммаріон і навіть Храненко замість Франко. Однак київський правопис, на щастя, непослідовний і не тільки не виключає *ф*, а навпаки, велить часто писати його замість традиційного *т* (на місці давнього *th*): Афіни, скіфи, ефір, міф тощо. (Цікаво: чому?). Але знов на щастя: не завжди, бо не велить писати феатр, феологія, феорія, феза, фема, ферометр, феміда і т. д., хоч це й було б послідовно.

Автор обороняє передавання англ. *h* нашим х і твердить, що "наукової аргументації, чим Хемінгвей гірший від Гемінгвея, немає". Можливо, що наукової немає, але є звичайна, практична, і то аж потрійна.

Поперше: має своє значення і чужомовна графіка, яка часто має перевагу над фонетикою, бо у транслітерації фонетика, як правило, завжди буває тільки апроксимацією. Прикладів багато. Ось поляки пишуть Halicz, huclisi, хоч і *h* і *ch* означають у них звук *x*: Waszyngton, Walia тощо, хоч англ. *w* означає дуже різний звук від поль. *w*. І ми пишемо Вашингтон, Вайлд, Велз, або ж англ. *i*, *u* (не двозвуки) передаємо як *i*, хоч вони звучать майже як наше *и*. Тому й природніше нам

писати Гемінгвей, бо у свідомості загалу письменників *h* пов'язане із звуком *g*.

Подруге: наше *г* відповідає англ. *g*, а ніяк не наше *г*.
І потретє: Гемінгвей для нас, як і для англомовних — трискладове слово (англ. *w* — нескладотворне *u*, як наше *в* у дзвозвуках: *вовк*, *мавка*, *дівка*, *жив*, *був тощо*). Однак "Хемінгуей" українець несвідомо і природно поділить на чотири склади: *Хе-мін-гу-ей*.

Оці аргументи, хоч і не наукові, доводять, що таки краще писати Гемінгвей.

До речі, автор зовсім не заторкає проблеми дзвозвуку *ав*, що його за київським правописом треба передавати як *au*: аудиторія, *Фауст*, хоч через те ті слова для українця з природним відчуттям мови одержують ще один, зайвий, склад: *a-у-ди-то-рі-я*, *Фа-уст*. Послідовно треба б писати і *Богослука*, *маука*, *гаукати*, запитау тощо, але (знов: на щастя!) в таких давніх українських словах київський правопис зберігає *в*.

У статті є також мова про йотовані і нейотовані голосні після *i* (соціалізм) і непослідовність харківського правопису (соціалізм, але біологія). Однак непослідовний і київський правопис, бо велить, наприклад, писати Юлія Юліанівна, хоч логічно мусіло б бути Юлія Юліанівна.

Не в усьому київський правопис має перевагу над харківським. І в ньому досить часто немає системи.

На закінчення годі не згадати, що статті цього автора відзначаються велими нечестою в нас елегантністю стилю, точністю та лаконічністю вислову і ясністю та влучністю думки. Вони виявляють, які широкі її можливості і як досконало можна висловлювати нею тонкощі мислі.

ОТЧЕ НАШ . . .

Колись у "Нових днях" була моя стаття "Ціна перекладу", де я згадав про Етіена Долея, якого спалили на кострищі за переклади.

А от наш "долей" більш обережний, то заховався під анонімну маску в "Нових днях" (ч. 3 (349), стор. 34). Що ж, не кожна людина хоче вмирати "за цапову душу". Але в історії поривань усе хотіє мусів зробити початок: одні загинули за свої відважні кроки, інші пережили.

Хоч я не збираюсь бути Етіеном Долеєм, проте боятись уже нічого. Мене вже раз мало не поклали на кострище, коли я написав, що наша Церква не має всіх посібників для священика, а одночасно видають "резолюції", в яких забороняють вживати книжок, виданих поза Канадою.

А зараз про "Отченаш". Якби ж то один тільки "Отченаш" був написаний "невірно", то можна було б з бідою миритись. Але в наших церковних посібниках ні одної молитви немає, яка ясно віддзеркалювалася думку і не ображала Бога.

Щоб навести хоч кілька прикладів, розгорнімо "Служебника" і на стор. 93-ї погляньмо на молитву "Єдинородний Сину". Там теж Бога ображено. Коли облишимо те, що Христос "прийняв"

Тіло від Діви Марії і ніби кудись поніс чи поставив на інше місце, то не відомо чиє тіло Христос "прийняв" — Своє чи Діви Марії.

А от, коли сказано, що Христос "ставСЯ" чоловіком, то тут уже повна зневага Бога. Бож тільки випадок, нещастя, лихо може "статися". Ну, а хіба Христос — випадок? Порівняймо хоч би з англійським. Вони не кажуть, що Христос "гепен ту бі е мен", але "бікейм е мен". Ну, а слово "бікейм" по-нашому СТА, а не "ставСЯ". Аж боляче слухати, коли всі вірні та хори виголошують, що Христос — це випадок, нещастя, лиxo. А те саме і в Символі Віри.

На тій же сторінці, в першому рядку, сказано, що "вийде дух із нього і ВЕРТАЄ він в землю". І що воно таке "вертає"? Невже кінь копитами землю вертає? Це ж уривок Псалому, то чому було не взяти готові слова із Св. Письма, а "вертати" свої покручині.

Російське слово "принимать" стирчить на кожному місці: "Прийнявши Божественні". А пощо їх кудись приймати, коли їх уже спожито. А вже вислів "Світ Христовий просвіщає нас" — це навіть не перекладена російщина.

Або погляньмо на Йорданського Тропаря. Він кінчається: "Слава Тобі Христе Боже, що явився і МИР просвітив". Тут інша більша плутаниця, як в "Отченаші". Адже слово "мир" по-літературному "спокій" (так і в Євангелії написано). То хіба ми винні, що росіяни словом "мир" заступають і "спокій" і "світ"? А у Тропарі мова йде про СВІТ, а не про спокій. Щоправда, Христос так і не просвітив усього світу, а лише тих, хто увірував у Нього. Він "явився і нас просвітив". Ще коли залишимо слово "світ", то ще є логіка. Адже Христос дав СПОКІЙ тому СВІТОВІ, якого просвітив.

Але облишмо окремі слова, бо їх не вмістиги навіть у двотомову книжку, не то що у статтю. Краще погляньмо на "книжників" чи пак "букбюдів", як вони оберігають помилкову букву, як "святе і непорушне".

Мені доводилось працювати в одній друкарні в Америці. У статті одного "великого богословя" було таке речення: "І піднесу свої очі в гори, звідки прийде поміч моя". Коли слово "в гори" я переправив на "вгору", тобто на небо, тоді "великий богослов" назвав мене еретиком і святотатцем. "Як ви смієте переправляти слова у Св. Письмі, перекручувати Боже".

Коли я пояснив, що людина звертається до Бога вгору, то він покликався на Мойсея, що пішов у гори і там одержав від Бога Закон. Тоді я так відповів:

"На Мойсея зайво покликатись. Найперше, всі люди — не Мойсей. До того, коли Бог раз дав Закон (хай і в горах), то людям не треба більше йти в гори. Тим більше, що гори можна бачити, не здіймаючи високо своїх очей, якщо дивитися з віддалі. А до того, з гір скоріше може розбійник або звір прийти, ніж Божа поміч. А найголовніше, що в тому реченні є ще один покруч. Ео що "піднести" очі (в гори, чи вгору), то перше треба їх видовбати, покласти на лопатку, а тоді вже підносити. А людина завжди зводить очі, коли хоче поглянути вище себе".

Гадаєте, дорогий Читачу, що він вислухав спокійно? Зовсім ні! Обізвав мене фальшивником Св. Письма, та ще домагався, щоб мене викинули з праці за те, що "смію з ученими сперечатись".

А коли здорово подумати (друкарі це добре знають), то часто друкар НЕ ту букву набере, а коректор НЕ догляне, от і вихідить т. зв. "друкарський чортік".

Але лихо в тому, що одні таку помилку вважають за "чортіка", а інші за "святу, віковічу і непорушну традицію". Отак у багатьох молитвах друкарські чортіки стають "святыми словаз-

ХОР "ЛІГИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ" З НЬЮ-ЙОРКУ ІДЕ НА ГАСТРОЛІ ДО УРСР

Газета "Культура і життя" з Києва подає статтю Сергія Козака, який щойно повернувся до УРСР після участі в святкуванні 60-літнього ювілею хору ім. Леоновича в Нью-Йорку — хору, який бере активну участь в так званому "прогресивному робітничому русі" США і належить до теж "прогресивної" "Ліги американських українців".

У своїй статті Козак повідомляє, що "Українське товариство дружби з зарубіжними країнами і Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном "Україна" проводять велику роботу по зміцненню контактів з народами, особливо з колами прогресивної української еміграції. Він далі пише, що в липні цього року до УРСР (уже вдруге!), приїде хор ім. М. Леоновича з Нью-Йорку.

Тепер, пише Козак, склад хору значно зменшився, бо йде невблаганий процес асиміляції, "боротися з яким в умовах сучасної Америки... дуже важко". Чия б корова мичала, а чи я мовчала!.

Читаючи такі новини, хотілося б побажати хорові ім. М. Леоновича з 4-ої аzenю з Нью-Йорку та усім "прогресистам", що їздять до СРСР, придивитися нарешті *твретезими очима*, що діється на їхній рідній Україні, побачити ясно, як там проводиться *русифікація* їхнього народу і його культури за методичною системою уряду, а повернувшись після відвідин додому до США, набратись нарешті відваги сказати правду про "радянську дійсність".

В. Ю. Повстак

Я. СЛАВУТИЧ — ГОЛОВА УКРАЇНСЬКОГО ШЕКСПІРІВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Під час наукових конференцій у Саскатуні д-ра Яра Славутича, професора Албертського університету, обрано головою Українського Шекспірівського Товариства. Попереднім головою був д-р Костянтин Біда з Оттавського університету. Секретаркою товариства обрано д-ра Орисю Калиновську, а до управи євійшли професори О. Зуєвський, В. Ревуцький та Я. Рудницький.

ми" лише тому, що Святе Письмо оберігають фарисей-буквоїди, а не люди, що можуть логічно думати.

А ще погляньмо на Псалми.

Відомо, що Псалми в гебреїському оригіналі написані віршами. Але майже всі перекладачі Св. Письма доводять, що Псалмів ніяк не можливо перекласти, щоб переклад теж лишился віршованим.

А от наш славний ІШевченко довів, що це цілком можливе. Взяти хоч би його "Псалми Давидові". Порівняйте з тими "буквальними" перекладами, де лише збережена "буква", зате пропала поезія і зміст теж неясний. А в Шевченка — і зміст чистий як у дзеркалі, і вірш, як в оригіналі.

Шкода, що Шевченко не переклав усього Св. Письма. Тепер ми мали б найдосконаліший у світі переклад! Можливо він відчував, що свої буквоїди можуть скоріше розіпнути за "святотацтво", ніж москалі за образу царя. Недарма він деякі переклади назвав "подражаннями". Мабуть чув про Долея та Галилея.

Для "сторожів закону" Шевченкові Псалми і досі "неканонічні". Тому ніхто не наважиться їх у церкві читати, щоб не опинитися в гурті "богохульників", помимо того, що Шевченка всі ми звemo пророком. То що вже казати про незідомого аноніма, що подає свій переклад "Отченашу".

А все таки Іван Франко заповідав, щоб ми лупали скалу. А Шевченко пророкував, що по всіх буквоїдах (чи пак "людських шашелях") тільки згадки буде, що "смердячий гній" і його вітер по полі рознесе. Отоді то наш народ матиме молитви без чортіків друкарських і слов'янських. і Бога славитиме так, щоб і собі було зрозуміло. і Богові приємно. Амінь!

Свящ. Степан СОРОКА

Ярослав ХАРЧУН

ЧИ ВІРИТИ ПРОФЕСОРОВІ П. ОДАРЧЕНКОВІ?

У числі 22-му газети "Українські вісті" (Детройт) було опубліковано статтю п. з. "Хибою тропою" за підписом П. Форманюка та А. Юрінія. Це відгук на цикл проф. П. Одарченка про "Русизми в мові американських українців", який друкується в журналі "Нові дні".

Відповідь цікава тим, що автори в дечому мають слухність, тільки не все враховують. У статті йдеться про те, що "русизми", які П. Одарченко виловлює із сторінок української емігрантської преси, — це, переважно, залишки лексичного фонду Київської Русі або структурно оправдані похідні форми від староруської лексики. В такому освітленні вони дійсно русизми без лапок, що перетривали час і залишилися в ділектах та в письмовій традиції Галичини і Карпатської України. Я висловлюю свою цілковиту підтримку ідеї П. Форманюка та А. Юрінія,

які на сторінках публічної преси поставили під сумнів доречність терміну "русизм" у значенні, якого йому надають політичні коментатори і яке дуже тішить науковців із Інституту російської мови Академії Наук СРСР у Москві. Чи не пародоксально, що русини так охоче й легко почали лаятися словечками "русизм" і "русифікація"?

Терміни "русизм" і "русифікація", вживані у нас та на Батьківщині, вистільки ж емоційні, наскільки й фактично неправильні. Після відомої книги Івана Дзюби всі стали сприймати їх не критично, просто на віру, що свідчить тільки про те, який вплив може мати на мову одна особа й емоційно наснажений актуальний твір, але в жодному випадку не свідчить про непогрішність пущеного в обіг терміну.

В мові окремих осіб чи деяких прошарків суспільства вживаються російські слова, а в еміграційних умовах також і англійські, німецькі, французькі чи еспанські. Слова іншої мови тимчасово функціонують в усному мовленні та зникають у процесі підвищення освіти та мовної культури індивіда. Замість "русифікації" української мови на Україні правильніше буде говорити про плазномірне звужування сфери функціонування української мови та політику знеохочування до рідної мови. Термінологія повинна бути точною, тільки тоді вона щось означатиме і щось пояснюватиме.

Але, з поваги до тієї ж самої точності, слід зауважити шановним П. Форманюкові та А. Юрінському, що їхні рекомендації про реабілітацію русизмів не можуть бути повністю взяті до уваги, тому що в статті й словом не згадано про різні стилістичні рівні мови. Наявність стилістичних рівнів зобов'язує нас вживати архаїзми (русизми) та діалектизми (які іноді теж є русизмами) лише в художній літературі, в поезії, та й то в специфічних випадках: для створення патетичного настрою, відтворення місцевого колориту, для введення читача в атмосферу минулого України. Сучасні ж преса, радіомовлення, суспільно-політичні твори, науково-популярні та особливо наукові публікації не мають права вдаватися до архаїзмів чи діалектизмів, бо це свідчить лише про недостатню письменність автора або про химерний нахил до голого експериментаторства. Немає сумніву, що це в першу чергу стосується нашої преси, яка створюється не спеціалістами, а читачами в ролі спеціалістів, і саме з цієї строкатої преси повибирає проф. П. Одарченко свої приклади-ілюстрації. Преса повинна друкуватися найсучаснішою літературною мовою, в ній не повинно бути не тільки архаїзмів чи діалектизмів, але й надто емоційних слів літературної розмовної мови.

Звичайно, в нормальних умовах літературна мова постійно збагачується за рахунок діалектів, в менший мір — за рахунок реабілітації архаїзмів, а також за рахунок неологізмів, калькування з інших мов та запозичень. Але збагачувати мову таким способом вдається лише одарованим творчим натурам, письменникам та поетам. До групи таких експериментаторів, яким можна довіряти, я заразову щілу плеяду перекладачів, що творили на протязі 60-их років на Україні. Натураль-

но, що краще відчуття міри в процесі мовної творчості мають ті, хто проживає на рідних землях, хоча й діаспорі не можна категорично відмовляти в праві на пошук.

Проф. П. Одарченко має цілковиту рацію, коли звертає увагу емігрантської преси на недопустимість інтерференції різних стилістичних рівнів у мові публіцистики. Саме про це і йдеться П. Одарченкові, хоч він і вживав іншу термінологію, ніж моя. Не вважаючи терміни П. Одарченка досить точними, як про це говорилося вище, я, безумовно, волю бачити наші газети і журнали писаними такою мовою, яку рекомендую він.

Нагадаю також шановним авторам статті "Хибною тропою", що "шляхом відриву від наших джерел, від "Руської Правди" і "Слова о полку Ігоревім" (так вони дослівно пишуть і це осуджують) було створено сучасну українську писемну мову. Вулканічний вибух творчості Котляревського перекреслив одним твором попередню писемну традицію. З цього приводу можна зіднати, можна навіть не сприймати цього (в індивідуальному плані), але завернути мову до часів з-перед "Енеїди" не вдастся та й не варто.

Тому я на місці редактора "Українських вістей" без найменшого вагання переправив би заголовок статті вельмишановних авторів із "Хибною тропою" на "Хибною стежкою". Стилізувати газетну статтю під історичну повість часів походу на половців — це аж надто химерний експеримент. А захищати "язичіє" в сучасній українській пресі — це зусилля без мети. Освічений редактор повинен не лише обмежувати вживання різних "ограничених" слів: він повинен нещадно їх полоти.

М. ГАВА

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ НОВИНИ

■ З ініціативи мистців і філії УНО в Торонто ще в минулому році розпочато працю над поставленням опери "КУПАЛО" (композитор і лібретист Анатолій Вахнянин) з часів татарських набігів на Україну.

Процес підготовки зустрічав велики перешкоди не лише у фінансах, але також у підборі вокальних сил, у хорово-музикальному оформленні й через брак відповідної гардероби, декорацій і театральної залі.

Наполеглива праця всіх творчих сил, а зокрема диригента Володимира Колесника, увінчалася успіхом, про що відмічовано в нашій і чужій пресі. Чотириденний виступ на сцені МекМілян Театру в місяці червні зробив розголос не тільки колишньому директорові (хормайстрів) київської опери маестрові Колесникові, а й всім учасникам за бездоганне виконання.

Музичний критик Вільям Літтлер висловився у "Торонто Стар": "Їхній виступ належить до красних хорових оперних відтворень, які не часто зустрічаємо в Торонто, а тим більше серед аматорських хорів. Опера "Купало" гідна уваги і варто

ще більше познайомитися з творчим умінням діригента".

З українців у головних ролях виступали: Роксоляна Росляк, Ганна Колесник, Вікторія Масник, Ірина Велгаш, Леонід Скірко, Степан Кривецький та Левко Іvasюк.

Віримо, що у майбутньому мистецький склад поповниться такими солістами, як Раїса Садова, Осип Гошуляк і іншими, які вже мають мистецьке ім'я між чужими і українцями.

■ Великий канадський видавничий концерн у Торонто "Меклін-Гунтер" поміщує у своїх виданнях цікаво редактовані інтерв'ю, які часто робив талановитий молодий журналіст Юрій Горгота.

У цьому році приємно відмітити, що дирекція належно оцінила його працьовитість і здібності, призначивши нашого 21-річного журналіста на редактора-асистента найбільшого англомовного канадського журналу "Меклен'с".

■ I цього року відзначено 77-літнього Дональда Крейгтона, автора багатьох праць з історії Канади.

Працюючи від 1951 року професором, а опісля деканом Історичного факультету Торонтонського університету, Крейгтон здобув признання ще першою своєю книжкою "Імперія св. Лаврентія".

На схилі глибокого віку Д. Крейгтон і далі активний в історичних дослідах, пов'язаних з історією канадських поселень. Його вклад в історичну літературу відмічено 8-ми почесними докторатами, а також іншими нагородами.

■ Ще в квітні помер у Києві видатний діяч української музичної культури професор Михайло Мінківський. Для любителів бандурного мистецтва відомий передусім працею з Державною заслуженою капелею бандуристів, яка під його майже 30-річним керівництвом стала одним з найкращих мистецьких колективів України.

Була це людина, яка цікавилася українським життям не лише в Україні, допомагаючи кожному, хто до нього звертався. Свою творчу працю поєднував з обов'язками викладача і професора в Київській консерваторії ім. Чайковського, а також був ректором Київської народної консерваторії і заступником голови Музичного товариства України.

Багато уваги М. Мінківський приділяв школам, у яких вивчали гру на бандурах і цимбалах, музичним конкурсам та впорядковував музичну спадщину Олександра Кешиця.

■ В Україні й на чужині давно захоплюються вокальним виконанням естрадної артистки Софії Ротару. І раптом, несподівано, з'явилися вістки про виступи "Сестер Ротару". Два роки тому при Чернівецькій обласній філармонії створено зокально-інструментальний ансамбль "Черемош", якого учасниками стали сестри Ліда і Авріка. Свого часу, розмовляючи після концерту з їхньою сестрою Сонею, довідався я, що ота любов до пісень передалася їм від батька Михайла, мами Олександри і старшої сестри Зіни, які часто виступували в родинному колі.

На кінцевому концерті фестивалю "Київська весна" глядачів чекала ще одна несподіванка: ра-

зом зі сестрами вийшов на сцену середуший брат Євген, який також пішов шляхом вокально-музичним, навчаючися на факультеті музики в Миколаєві.

■ У квітні ц.р. у Києві відбулися спільні наради управ Спілки письменників і українського Театрального товариства, на якому обговорено стан сучасної української драматургії. З головною доповіддю виступав драматург О. Коломієць.

В доповіді підкреслено, що довший час українська драматургія не мала допливу свіжих сил. Згадано також, що дотеперішні п'єси переповнені героями різних виробничих об'єднань, пожежників, пенсіонерів. Далі доповідач стверджив, що на Україні мало пишеться про комедійний жанр і факт майже повного зникнення зі сцени театрів трагедій. У Харківському театрі (юного глядача) не було поставлено за минулій рік жодного твору українського автора. У репертуарі Одеського театру юного глядача немає жодної вистави українських драматургів, а в репертуарі Київського лише дві п'єси — Ю. Чеповецького та ІІ. Воронька. Не кращий стан і в деяких театрах для дорослих. Заступник головного редактора "Театр" (моск. театр. журнал) М. Мірошниченко підкреслив недбале ставлення акторів до української літературної мови. На ці теми також висловився молодий і обдарований драматург Я. Стельмах, ствердживши, що 'видавництва і редакції неохоче приймають п'єси до друку' ...

Цікавим був виступ письменника Ю. Щербака, щоб сміливіше звертатися до прозових творів, таких як повість Ю. Мушкетника "Суд над сеною", "Вир" Г. Тютюнника, бо "вони так і просяться на сцену. У цьому жанрі могли б працювати такі поети як Ліна Костенко, М. Вінграновський і ряд інших".

Дивно, що п'єси І. Драча помітили в Москві, а не бачать в Києві. Ми зобов'язані, сказав на закінчення Ю. Щербак, створити документальні п'єси про Т. Шевченка, І. Франка, М. Вовчка, П. Мирного, М. Лисенка, С. Крушельницьку та інших, бо нам є що зберігати і чим пишатися.

■ Високе звання народних артистів отримали сестри Даниїла, Марія і Ніна Байко зі Львова. соліст Київської опери Анатолій Кочерга та солістка цього ж театру Марійка Стеф'юк, яка в минулому році гостювала в Канаді.

■ Серед творчої творчої української молоді в Україні виділяється ім'я чернігівки — солістки Київського камерного хору Лідії Забілястої. Хор замітний своїм репертуаром, у якому переважно класичні твори Веделя, Бортнянського, Березовського, Гайдна, Баха, Моцарта. Її репертуар багатий також на твори Лятошинського, Штогаренка, Дичко та інших.

■ Десятий міжнародний конкурс вокалістів у Парижі фахівці назвали українським, бо головну нагороду — "Гран прі" — отримав вихованець Київської консерваторії, соліст (тенор) Валерій Буймистер, родом також із Чернігівської землі з містечка Ічні.

■ 16-ий фестиваль опери відбувся цього року у столиці Еспанії. Першим виступав колектив

Київського академічного театру опери і балету ім. Т. Шевченка. Операю "Хованщина" (тричі ставили) покорено вибагливу публіку і строгих театральних критиків. "Мундо обрero", "Інформасьонес", "А Бе Се" і "Аріба" захоплено писали про високомистецьке виконання оркестри, балету, хору і про палкого диригента Степана Турчака (про С. Турчака я вже писав, див. "Н. Д.", січень 1979). Критик найбільшої католицької газети "Іа", Ф. Р. Кока, назвав виступ подивувідний. У головних ролях виступали: Анатолій Кочерга, Л. Юрченко, В. Грицюк, В. Третяк і А. Мокренко.

■ У Львові створено естрадно-симфонічну оркестру під назвою "Львів". В репертуарі оркестри — твори львівських композиторів. Добре прийняті глядачами нові пісні "Журавлі над Львовом" та "Не забудь".

■ З великим успіхом пройшов у Львові виступ Київської чоловічої хорової капелі ім. Л. Ревуцького, під художнім керівництвом Євгена Савчука. Серед творів, які виконала капеля, найбільш виділились дві композиції — "Реквієм" французького композитора Л. Керубіні та кантата-рапсодія "Думка" молодої київської композиторки Лесі Дичко (див. "Н. Д.", січень 1979). Сольову партію виконувала заслужена артистка України Н. Куделя.

■ Ужгородське видавництво "Карпати" випу-

стило цінну книжку П. Угляренка під назвою "Довгий шлях до озера". Новий історичний роман присвячений подіям, що відбувалися в Україні XI ст. В центрі твору виділяється постать великого патріота — літописця Нестора — автора "Повісті временних літ".

■ У перекладі польською мовою вийшла книжка "Звільнити бабу Кулину" Олександра Мірошниченка, якого вважають найпопулярнішим сучасним сатириком в Україні. Переклад на польську мову зробила Е. Рачинська-Мрачек.

■ У цьому році проф. Флор'янів Неуважному сповнилося 50 років. Ювілят проживає у Варшаві й завідує Катедрою української філології у Варшавському університеті.

Флор'ян Неуважний — невтомний популяризатор української літератури, перекладач і співредактор монументальної "Антології української поезії", що вийшла недавно польською мовою. Він заслуговує на чолове місце серед приятелів української культури і мистецтва.

■ У польському квартальному "Бюлетин польоністични" зошит ч. 1 за 1978 рік поміщено зміст докторських дисертацій з польської літератури серед яких є й пов'язані з Україною. Зокрема праця "Зе звйонзкуф літерації польськоруських в 16 ст." (докторант Ядвіга Вертель) відзеркалює розвиток ідей відродження та реформації на українських землях.

Ол. ПОШИВАНИК

ВАЛЕНТИН МОРОЗ У ЧІКАГО

У попередньому числі редактор обіцяв друкувати щирі думки нашої молоді про виступи п. Валентина Мороза. Сподіваємося, що читачі-католики сприймуть думки Олександра Пошиванника з таким болем, як він іх писав, а не як якийсь виступ "Нових днів" проти українського католицького патріархату. — РЕД.

У суботу 21 липня ц.р. в Чікаго, на "Дейлі Сenter Plaza" зібралося понад 2.500 людей, представників поневолених народів, з своїми національними пропорами та транспарантами, які засуджували Москву і домагалися звільнення народів і політв'язнів. Тут були присутні штатові конгресмени і представники міської ради, а з українців також були представники всіх українських церков. Було прочитано проклямаций від штату

Іллінойс, міста Чікаго і від президента США Джімі Картера.

Головним промовцем маніфестації був недавно звільнений український політв'язень Валентин Мороз. Він порівняв Радянський Союз із колоніальною Африкою та закликав до деколонізації СРСР. Він сказав: "Об'єднані Нації говорять про рівноправність для чорних, але вже пора, щоб заговорили про рівноправність і для білих. Якби Україна була частиною Африки — давно була б незалежною". В. Мороз порівняв договор Салт II до договору з Гітлером у Мюнхені напередодні 2-го світової війни. Промова Валентина Мороза, в якій він критикував політику США і західного світу супроти Москви, часто губилася у подробицях. Він повчав, називав державних керівників західного світу наївни-

ми та підкреслював здібність і політичну свідомість українців, які могли б допомогти США.

Про маніфестацію Тижня Поневолених Народів було згадано на головних телевізійних станціях та написано в двох місцевих щоденниках.

День перед цим Валентина Мороза зустріла широка українська делегація на летовищі. Йому показали українську околицю, установи та провели його по українських церквах на вулиці Оклей.

Зустріч українців із Валентином Морозом відбулася після маніфестації Тижня Поневолених Народів у готелі Бісмарк, з участию 645 осіб. На цій зустрічі були присутні місцеві політичні діячі, католицьке духовенство і гости з Комітету Поневолених Народів. Православних священиків і представників бап-

тистської церкви з якихось причин не було.

Після довгого повчання на тему поєднання українських церков В. Мороз заявив, що — якщо православна єпархія не приєднається до Верховного, то в православній церкві ніхто не залишиться. Про баптистів, яких сьогодні в Україні є багато, Мороз не згадав ані словом.

Дизно, що В. Мороз, як історик, не знає, що наймогутніші держави модерного світу не мішають політики з релігійними справами, та що у релігійних справах має існувати найперше толерантність і пошана.

Коли була мова про велич Патріарха, з'єднання з ним та про порожні православні церкви, публіка в залі, з великою перевагою католиків, безкритично овацийно била в долоні.

Перед прийняттям, у разомі з Валентином Морозом, його запевняли, що на другий день, в неділю, на зустрічі з ним на оселі СУМА в Барабу, Віскансін, будуть присутні всі організації молоді. Однаке, на прийнятті Мороз гостро засудив керівників однієї організації молоді, які, мовляв, "не хочуть допустити молодь на зустріч з Морозом", і він додав: "Якщо не пустять, то я сам до них дорогу знайду". Сумніваємося, бо Мороз принаймні двічі обіцяв відвідати табори молоді тієї ж організації, — але дороги до них ще не знайшов.

На цьому прийнятті єпископ Габро прочитав молитву та привітав Мороза від єпархії св. Миколая. Генерал Манзенко, як керівник військових справ УНР, привітав В. Мороза від українських вояків та вручив йому від УНР відзначення у

60-ліття українських збройних сил. Крім цього відзначення, Мороз уже носить на грудях кілька політично-партійних відзначень. Професор Адам Антонович привітав В. Мороза з одержанням нагороди в літературному конкурсі Літературного Фонду ім. Франка та передав синові Мороза, молодому Валентинові, оправлені річники "Екрану". Голова філії УККА д-р М. Харкевич тепло привітав Мороза у Чікаго та поінформував його про працю українських установ.

Зразу після бенкету, люди обступили Валентина Мороза за автографами та з питаннями.

— Пане Морозе, чи можна Вам щось сказати? — запитала молода жінка в однострої організації молоді.

— Будь ласка, прошу! — сказав Мороз.

— Здавна в Чікаго між українською молоддю існує порозуміння та співпраця. Відбуваються спільні національні святкування, концерти, спільні виступи в обороні українських політв'язнів. Були і спільні голодівки у Вашій обороні, разом давали кров Червоному Хрестові у Ваше ім'я. Старі батьківські розходження та непорозуміння між молоддю давно вже зникли, аж до Вашого приїзду до Чікаго. Тепер всі старі проблеми знов почали відживати.

— То що, Ви мене цим обвинувачуєте? — запитав Мороз.

— Так! До великої міри я Вас обвинувачую. Сьогодні я була свідком. Перший раз у своєму житті я бачила молодих людей, що сперечалися через Ваш... патріярхат...

— Пане Морозе! — питає молодий чоловік, — Ви говорите про з'єднання та об'єднання. Будь ласка, скажіть нам, яка у Вас співпраця у допомозі іншим політв'язням, із звільненими політв'язнями — Плющем, Григоренком, Світлич...

— Як я можу співпрацювати з Плющем, — Мороз обірвав, коли він назвав Петлюру антисемітом? Чи Ви читали французьку газету...?

— А чи Ви читали спростовання у тій же самій газеті!... Добре, а як виглядає співпраця з Григоренком та Світличною?

— А що це, допити...??

— Вибачаюся, але Ви ж приїхали стрічатися з українською громадою і українською молоддю. Ми цікавимося, просимо у Вас свіжих інформацій, як найкраще допомогти іншим політв'язням.

— А чи Ви співпрацюєте з дів'ятерими? — сердито кинув Мороз та повернувся до питань інших людей.

**

Зустріч української молоді з Валентином Морозом відбулася в неділю 27-го липня на сумівській оселі в Барабу, 250 км. від Чікаго, з участю коло 2000 осіб.

Погода була похмура. Вже раненько на дорозі ч. 90 помічався посиленій рух автомашин у північно-західному напрямку. Тут і там на автомашинах видно було жовто-сині наліпки, тризуби та старі обірвані наліпки "Антонович" — це українці гопспішли на "зустріч молоді з Морозом" у "Барабу". Короткий дощ пройшов. Сонце засітило.

Оселя напевно ще ніколи не була така заповнена людьми. Молодь, однострої, вишиті сорочки — блюзки, декоровані т. зв. ті-шіртс, де не глянь — молодь. Об одинадцятій годині розпочалася польова Служба Божа. Престіл оточений лавами молоді в одностроях, далі — хор та гості. Настоятель католицької парафії св. Володимира і Ольги з двома священиками відправляли Службу Божу. Особіднє сонце прямо згори немилосердно пекло. Гості й старші шукали холодок під деревами. Молодь стоїть. На одностроях видно темні смужки з хребта вниз від поту. Валентин Мороз стоїть оточений сумівцями. Оцна новачка зомліла — віднесли. Кількох інших повели в тінь дерева. Ще кілька дівчат і хлопців зомліли. П'ятнадцять хвильин перед першою хор, а за ним всі присутні, проспівали "Боже Великий". Заповіли обід та збірку на пізнішу годину. Люди не йшли, вони просто бігли до криниці, до струмочка та до будок, де продавали напітики. Один хлопець в однострої побіг просто до басейну. Переїх пліт і, як стояв, так і пірнув у воду. За ним інші хлопці хо-

ОГОЛОШЕННЯ

Вийшла друком нова збірка гумору і сатири Ів. Евентуального (А. Галана) під назвою "Про все потроху". Ціна з пересилкою 3 (три) дол. 50 ц.

Хто хотів би придбати цю збірку, звертатись на адресу:

Mr. A. Kalynowsky
85 Kings Gate South
Rochester, N. Y. 14617, USA

тіли перелісти, але хтось їх здержав.

Люди не вспіли відпочити, відсвіжитися, коли уже й синісток та збірка під прапорами.

— Друже коменданте, на збірці — 360 плюс один, готові до ваших наказів.

Виступив писар. Вона прочитала святочний наказ дня та привітання для гостя Валентина Мороза. Попросили гостя до слова.

Валентин Мороз привітав зібралих присутніх та "всі три організації молоді". Мороз дав признання українському громадянству за працю, придбання осель та українських основ. "Ми, молоді, повинні бути вдячні старшим". Він закликав свідоху українську молодь, яка пішла в американський світ, повернутися і працювати в українській громаді для українського народу, перебираючи відповідальність від батьків. "Ми, молоді, вміємо критикувати, але ми повинні вміти і не боятися громадської праці та обов'язків". Мороз казав, що не можна відпихати тих українців, що не вміють говорити по-українському. І такі люди можуть спричинитися до української справи. "Вже найвища пора, щоб була англомовна українська газета для таких". Валентин Мороз відновив заклик створити орден лицарів Святослава. Це не була б нова організація, а синтеза найкращих членів з усіх організацій молоді. Він довго й широко пояснював деталі найкращих прикмет людей, які могли б бути членами...

Духова оркестра байдро заіграла марш. Довгі колони унiformованої молоді пройшли дефілядою перед трибуною. Спочатку сумівці маршували — коло 200 осіб. Це зібрана молодь двох літніх таборів СУМА. В цей день один табір кінчався, другий починався. За ними йшли пластуни. Не розбереш — на віть стари пристійні пластуни з широкими капелюхами виглядають як молоді. У них також, на 45 хвилин віддалі від оселі СУМА, зібралися два літні табори молоді. Їх не менше 150 осіб. Між першими і другими іде одумівська делегація із своїм прапором. Одумівців мало, бо їхні табори на багато далі — в Ка-

наді та у штатах Нью-Йорк і Міннесота, де більшість активних одумівців перебуває.

Дефіляда закінчилася о 4-ій годині дня. Одні побігли до вже відкритого басейну, інші до авт., ще інші, маже там, де стояли, падали на траву відпочивати, раді, що всі церемонії закінчилися.

Після насвітлення подій у Барабу, гріх був би залишити перо без коментаря чи критичного слова. Слово "якби" тут є необхідне. Якби Валентин Мороз не проповідував католицького патріархату православним та не ігнорував баптистів, то на цій зустрічі було б всеукраїнське і соборне Богослужіння чи молитва так, як і раніше чікагська громада зуміла робити, без Морозових будь-яких закликів. Якби Мороз не втратив респекту в православних і баптистів, на цій зустрічі було б трошки більше людей. Відхилити начіть одну молоду людину є втратою. "Я з цілою душою раділа звільненням Мороза, тепер не віриться, що то є той самий Мороз, за якого звільненнями боролися, в якого ми училися шанувати і любити все своє". із сльозами на очах жалілася одна дівчина після банкету", "Він же православний..., а що він тепер говорить...". Якби духовенство не правило польової Служби Божої майже дві години, то молодь не пеклася б і не мліла б під гарячим сонцем — для дітвори залишився б гарний спомин зустрічі, а не спомин муки на сонці. Валентин Мороз також не мусів би тримати молодь під час спеки цілу годину. До речі, перша половина близьку чікагським промови Морози загубилася у дальших довгих деталях про орден лицарів Святослава, з чого молодь напевно нічого не зрозуміла і не запам'ятала.

Валентинові Морозові напевно потрібно відпочити та вивчити життя західного світу так, як він сам спершу твердив, перед тим, заки входити в будь-яку критику чи поучення.

- ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
- ЧИТАЙТЕ та
- ПОШИРЮЙТЕ
"НОВІ ДНІ"!

ІЗ ПРАЦІ "КОЗУБА"

Культурно-мистецьке товариство "Козуб" в Торонто знову організувало ряд вечорів, які спід відмітити.

За хронологічним порядком відбулися такі вечори:

Лютий: "ІСТАНБУЛ СЬОГО ДНІ", доповідач — Михайло Гава. Переїздаючи під час літніх вакацій у Єгипті, Ізраїлі і Туреччині, доповідач призбирав багату колекцію "діяпозитивів" (прозирок), які використовуються в школах бібліотеках Північного Торонто. Опис подорожі від міста Ефесу до Істанбулу дав змогу присутнім познайомитися із сучасним життям Туреччини і також з деякими історичними пам'ятками, які мають відношення до української історії.

Лютий: "НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ", доповідач — ред. Віра Ке. Коротким вступним словом доповідача познайомила присутніх зі своєю біографією, якою зразу полонила служачів, і гумористичними репліками приготовила їх до основної доповіді. В доповіді наставлено негативні сторони нашої преси. Журналісти часто не мають в цій ділянці належної освіти, ні вміння зацікавити читачів. Вони нехтують рідною культурою і літературною мовою, в пресу просочуються непотрібні жаргони, які лякають молоде покоління і принижують рівень української преси. Те саме спостерігається в радіо і телевізійних виступах.

Приємно було стежити за думками доповідачки, приймати участь в дискусії і вірити, що після цієї доповіді дещо зміниться на краще.

Лютий: "ТВОРЧИЙ ШЛЯХ КИРИЛА СТЕЦЕНКА", доповідач — доц. Сергій Босий. Доповідач ілюстрував свою доповідь надзвичайно добрими музичними записами. Слухачі знайомилися з першою збіркою колядок і щедрівок, з записами з опер "Подоляніз", "Кармелюк", драми Л. Українки "Іфігенія в Тавріді", каннатами "Рано-вранці новобранці", "У неділеньку святу" і з сольо-співами.

Кирил Григорович Стеценко "зумів доторкнутися своєю творчою інтуїцією до глибин народ-

ної душі, перейнятися - злитися з нею, і стати її устами", — сказав доповідач.

Березень: "РОЗВИТОК БАЙКАРСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ У ТВОРАХ ОРВЕЛА", доповідач — мгр. Ярослав Харчун.

Доповідач накраслив життєві перешкоди у праці письменника і фабулу теору "Колгосп тварин". Аналіза твору дала слухачам утопійний образ соціальної рівності і фантазій про "краще завтра" в системі тоталітарного суспільства.

Ця доповідь була доповнена кольоровим фільмом "Колгосп тварин" та відповідями на ряд питань про письменника і його твори.

Березень: "СТЕПАН ВАСИЛЬЧЕНКО", доповідач — д-р Галина Семенюк.

Основною ціллю доповіді було відмічення сторіччя з дня народження письменника і його праці як педагога і драматурга. В доповіді добре віддзеркалено мовне багатство письменника і його спостережливість.

Щоб пригадати драматичну творчість С. Васильченка, Драматична Група Молоді відтворила п'єси письменника "Куди вітер віє" і "На перші гулі".

Травень: "СИМВОЛІКА ІКОНИ", доповідач — художник Омелян Теліжин, майстр сценічного оформлення драматичних постановок. Для доповіді використано багаточій матеріал "іконописання" в різні часи і серед різних народів.

Ця тема настільки була цікавою, що доповідь повторено в Дискусійному клубі при Суспільній опіці.

Травень: "ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗОВ В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ", доповідач — проф. Яр Славутич. Наукова і літературна активність часто метас науковцем-поетом по різних континентах. Принагідно, в переїзді через Торонто, він поділився враженнями про міжнародну конференцію у Греції, на якій вирішувалося проблеми географічних назов.

Ця цікава доповідь повинна вийти окремою статтею, щоб допомогти багатьом правильно розуміти і пояснити географічні, зокрема українські назви.

Травень: "МИСТЕЦТВО Й АМАТОРСТВО", доповідач — реж. і актор Лавро Кемпе.

Доповідач знаний із своєї дозволити праці на сценах театрів Волині, Галичини, Німеччини і в Торонто. Його сценічний досвід допоміг йому подати яскраві зразки справжнього мистецтва і дешевої аматорщини.

Добре було б, щоб такі доповіді-лекції частіше повторювалися і були поштовхом до кращої праці на сцені.

Вересень: "ВЕЧІР ПІСНІ, МУЗИКИ І СЛОВА".

Такі вечори заслуговують на окреме признання не тільки за зміст і виконання, а й за солідну підготовку, яку слід завдячувати організаційним здібностям голо-ви "Козуба" Іраїди Черняк. У програмі перепліталися виступи ансамблю ім. Г. Хоткевича під керуванням Валентини Родак, власні композиції талановитої піаністки Лариси Кузьменко, сольо-співи кольоратурного "соловейка" Елеонори Бербенець, Петра Черняка і Михайла Гамули, захоплююче скрипкове сольо віртуоза Мирослава Романюка, і художнє читання Надії Куцої.

Жовтень: "ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВЧОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ", доповідач — мгр. Богдан Голинський. Ця тема має важливе відношення до української культури й зацікавила найбільше учителів українців, які працюють в англомовних школах. Доповідач зумів підібрати яскраві факти, якими проілюстрував проблеми українського шкільництва в Канаді.

Грудень: "АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ЯРА СЛАВУТИЧА": Трагізм голоду в Україні 1933 року знайшов глибоке відображення в новій його поемі "Моя доба", яка вийде друком у цьому році. Поет змілював цілу епопею, на тлі якої пройшло горе українського селянства і народній спротив проти колективізації.

Листопад: "СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ", доповідач — інж. Семелян Смеречинський.

Вечір гідний уваги передусім тим, що доповідь була ілюстрована художніми картинами, з яких глядачі детально знайомилися з подіями цього епічного твору.

Грудень: "ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ ПОЕТА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ", доповідач — мгр. Ярослав Харчун, художник ілюстрування вечора: Валентина Родак, Марта Царинник, Лариса Роговська, Тарас Ліщина і Михайло Гава.

Доповідач скількох характеризував моменти, які мали вплив на творчість Олеся. І національне відродження, і єміграційне скитання знайшли відпечатку в ряді поезій. Настрої поета добре передано художнім читанням поезій Олеся.

Лютій: "ШЛЯХ МУЗИКОЛОГА", доповідач — Валентина Родак.

Різні події і роки затирають юстаті людей, які клали основи української культури в Канаді чи Америці. Мимоволі забуваємо про диригентів Углицького-Печенигу, Кошиця, Туркевича, Городовенка і інших, які приносили пошану українській культурі. До них належить і д-р Павло Маценко, про якого й була ця солідно опрацьована доповідь.

Доповідчика, використавши багатий матеріал, показала присутнім мистецький і життєвий шлях П. Маценка починаючи з України.

Подивуґідним було чути про працю і енергію музиколога, який започаткував "Осередок Освіти і Культури" у Вінніпезі, викладав на музично-хорових курсах, в університеті та знаходив ще час на писання про музичну культуру України. Віриться, що "Шлях музиколога", відповідно доповнений, вийде окремою розвідкою.

Лютій: "ДОІСТОРИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ", доповідач — інж. Омелян Смеречинський.

Невтомний своїми розшуками в архівах за пам'ятками дуже древніх віків, доповідач цього разу покликався на українських вчених, як Костомаров, Грушевський, Огієнко і інші, які вивчали дохристиянську культуру причорномор'я України. Такі доповідачі завжди викликають почуття національної гордості, а теж заставляють до глибших історичних студій.

Березень: "ВІД ГАЇФИ ДО МАСАДИ", доповідач — Михайло Гава.

Влітку 1977 року доповідач у дорозі з Єгипту зупинився в Ізраїлі, щоб поробити діяпозитиви з історичних місць, які зв'язані з релігією єреїв, мусулман і християн. Подорож від головного порту Гаїфи через Галілею, Самарію, Юдею до Мертвого моря, а отісля до Галілейського озера й оборонного форту Масада, дала колекцію 160 діяпозитивів, які відображують історію і сучасне життя країни.

Червень: "АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ПИСЬМЕННИКА - ПІОНЕРА МИХАЙЛА ПЕТРІВСЬКОГО", доповідач — Віра Ворскло. Художнє читання: Л. Роговська, Катерина Матковська, І. Роговський, В. Ліщина; синхронізація прозірок і звуку — Роман і Андрій Гурки. Голова "Козуба" Іраїда Черняк дала загальний нарис про українських письменників піонерської доби, які проявили себе в канадській літературі і громадській праці. Одним із замітніших є М. Петрівський.

Доповідачка Віра Ворскло зробила сконденсований перегляд літературних творів Петрівського, в яких відображене життя українських поселенців у Канаді.

Цікавими були обидві інсценізації. Привітання від Історичної секції УВАН, ряд різних публікацій, листів, грамот, медалей підкреслювали пошану до автора, яку він має серед англійців і українців.

Цей взагалі тематично цікавий вечір був у цілості фільмований СВС для серії "Замітні особи в культурному житті Канади піонерських часів".

Участь молодих сил у культурно-мистецькій праці "Козуба" запевнює, що є кому перебирати "ештафету".

Л. Роговська

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ

■ У неділю 3-го червня ц.р., в Сіднії відбувся авторський вечір письменника Євгена Гарана. Вступне слово сказав голова Т-ва градуантів Т. Бабій, який відзначив працьовитість нашого автора

в ділянці перекладів з інших мов — французької, індонезійської, німецької, англійської в редактуванні літературного додатку — квартальника при газеті "Вільна думка", та у власній творчості. Є. Гаран прочитав кілька творів, зокрема свої переклади з французької мови та свої короткі оповідання — гуморески. Присутні, серед яких було багато молоді, широко вітали кожен твір автора та перекладача. Вечір організувало Т-во градуантів (випускників вищих учбових закладів).

■ 20-го травня в Мельбурні відбувся успішний Товарицький вечір-балль на користь організації катедри Українознавства при одному з університетів. До програми цього вечора долучена була виставка образотворчого мистецтва, деревориту, касеткарства, кераміки. Мистецьку частину відкрив О. Василько, слово про значення Катедри, на яку вже зібрано близько 150 тисяч доларів, сказав Мих. Муравський. У програмі брали участь: Н. Грушевський, Ірина Залеська, Ігор Якубович, ансамбль бандуристок "Кольорит" (6 осіб) під кер. Галини Корінь. Галина Корінь та Люба Проkopів. Конферанс є провадила Наталя Верещака. В організації вечора брали участь голова ФУСА В. Каспенкович, О. Лекса Василько та інші.

■ Аделаїда. Прихильники творчості поетеси Галини Чорнобицької (Г. Далекої) разом з місцевим мовно-літературним гуртком на чолі з С. Григорцевим відзначили 80-ліття згаданої авторки. Представники організацій та друзі її колеги широко вітали ювілетку з її днем народження.

■ Літературний додаток-квартальник при "Вільній Думці" відзначив 80-ліття ветерана української культури Бориса Антоненка-Давидовича, помістивши статті про його життя і творчість та заклик про відзначення цього ювілею по інших містах Австралії, де працюють українські громади.

■ У неділю 3-го червня в Есендоні біля Мельбурну відбувся черговий літературний вечір, який організував місцевий Літературно-мистецький клуб ім. Василя Симоненка. Доповідь про

життя і творчість клясика Степана Васильченка з нагоди 100-ліття з дня народження прочитав голова клубу Дм. Нитченко. Супровідні оповідання прочитали артистка Ірина Залеська та Анастасія Неван Грушевські. Другу доповідь про творчість поета, оборонця прав людини Миколи Руденка, прочитала Божена Коваленко, зробивши огляд щойно виданого великого збірника поета "Прозріння". Супровідні поезії читали Ірина Залеська, Анастасія та Неван Грушевські, Вол. Каспенкович, Юрій Михайлів, Павло Олійник та сама доповідачка.

■ У суботу 7-го липня Літературний клуб виступив в Нобл Парку з дещо зміненою программою. Доповідь про поета Миколу Руденка прочитала Божена Коваленко з тими ж виконавцями супровідних поезій, крім Ю. Михайлова. А потім самі автори читали свої твори: Неван Грушевський просчитав гумореску "Чому я почав працювати в радіопрограмах", Вол. Каспенкович — нарис "Соліст", а Дм. Нитченко спогад про подорож корифея українського театру Марії Малиш-Федорець (Мартинюк) в 1936 році з київським театром до Архангельська, а також кілька своїх віршів. Цей літературний вечір (що протягом 13 років був уже 49-им) відкрив, а по закінченні подякував всім учасникам його культуреферент філії Громади п. Даниліяк. Під час вечора в зв'язку з Двомісічником української книжки і преси кер. школи пані С. Сліпецька організувала книжковий базар.

■ В Австралії у В-ві "Ластівка" вийшла з друку книжка Дм. Чуба "Борис Антоненко-Давидович", відзначаючи цим 80-ліття з дня народження видатного письменника, який, переслідуваній владою, живе в Києві.

Одночасно в Австралії у В-ві "Ластівка", на відзначення 80-ліття письменника, вийшло друком його оповідання "Печатка" з передмовою Дм. Чуба. Передмова містить 4 невідомих досі портрети автора. Mac кольорову обкладинку, ціна в Канаді \$2.75, в Америці \$2.60.

Дм. ЧУБ

НА МАРГІНЕСІ "СЛОВА"

Підтримуючи добру традицію, Об'єднання Українських Письменників "Слово" видало недавно вже сьомий збірник творів своїх членів-літераторів. До збірника ввійшли зразки оригінальної творчості 23-ріох наших еміграційних поетів, 14-тіох прозаїків і десять есеїв різного характеру. Збірник дбайливо редагований, в твердій оправі й такого ж самого формату, як і попередні збірники "Слова".

В усіх цього роду виданнях є речі слабкі і сильні, цікаві і менш цікаві. Я не маю наміру детально аналізувати зміст сьомого збірника чи порівнювати його з іншими. Зазначу тільки, що книжку варто придбати навіть задля однієї новелі Анатоля Галана "Так їм судилося" чи з уваги на есей Юрія Герича "Культ Шевченка в галицьких гімназіях", або з уваги на цінний спогад д-ра Івана Подюка "Молодими огирями в сніговицю до Василя Стефаника". Все ж таки, гортаючи сьомий збірник, вражає не лише відсутність у ньому імен багатьох відомих українських поетів, письменників і критиків, але й брак якоїсь програмової статті про діяльність письменницького об'єднання "Слово" та про найновіші здобутки української вільної літератури на Заході. Складається враження, що "Слово" пливе разом з на-ми до невидного берега останками своїх колись потужних сил.

Чому це так? Причини цього мимовільно висловлені в короткому й дуже пессимістичному післаслові Президії "Слова" в Канаді і Редколегії, в якому пишеться: "...Видаючи цей збірник, ми вже плянуємо черговий — 8-ий. Проте, ми зможемо його видати тільки тоді, коли матимемо підтримку наших літераторів. Ніде правди діти, на підтримку української громади на цьому континенті чи деїнде нам годі розраховувати. Вистачить зайти до будь-якої української хати, вистеленої м'якими килимами, повної всяких електрических устаткувань, щоб побачити, що в ній тотально бракує українського (а чи хіба лиш українського?, — М. Д.) друкованого слова, бо ж її власники купили свою останню українську книжку десяток років тому..."

Коли врахувати, що на видавничий фонд "Слова" індивідуальні українські громадянини пожертвували тільки 139 доларів, то пессимізм керігників Об'єднання Українських Письменників стане цілком зрозумілій. На жаль, з цього сумного й в основному правдивого ствердження вони зробили неправильний висновок. У цитованому вгорі післаслові вони пишуть: "...члени нашої Редколегії витрачають на видання і продаж збірників свій час і свої гроши, не одержують редакторів нічого збірників безкоштовно, а платять за них. І тут наше звернення до українських літераторів: не вимагайте авторських примірників, тільки купуйте їх, якщо хочете, щоб наші збірники появлялися й далі!"

На мою думку, цимагати від наших письменників, які переважно вже в пенсійному вікові, щоб вони не тільки писали без найменшого гонорару, а ще й самі купували видання, в яких надруковані їхні твори й не домагались авторських примірників — це майже національний скандал. Коли ж такої жертви вимагає професійна письменницька організація, яка мала б дбати і про добробут своїх членів, — то це подвійний скандал, незалежно від того, чим така вимога подиктована. Так можна й справді дописатись, як токажуть, до ручки.

Якщо на думку редакції якась поезія, новела чи есей не варти ціни й одного збірника (\$10.00), то такої речі не слід друкувати. Коли ж твір надруковано, то автор, з пошаною до нього й до себе самого, повинен дістати бодай один примірник видання безкоштовно. Це принцип, яким не можна нехтувати, якщо видавництво хоче мати підтримку літераторів. Пригадую як докоряли мені покійні Петро Кузьмович Волиняк і д-р Микола Шлемкевич, коли я послав передплату на "Нові дні" і на "Листи до приятелів": "Ти, голубе, хочеш відкупитися таким легким коштом від співпраці?" — обидва запитували мене, початкуючого журналіста, навіть не змовляючись. І я від того часу часто нагадую адміністраторам, щоб не забували за співробітників і своєчасно висилали їм авторські числа, хоч, на жаль, ці пригадки не завжди виконуються.

А все ж таки, майже всі члени Редколегії "Слова" отримують або отримували наш журнал як його теперішні чи колишні співробітники. І я вірю, дорогі читачі і милі читачки, що ви не дозвістите до такого стану, щоб наші постійні співробітники мусіли ще й платити за журнал, у якому переважно безоплатно друкують для вас свої твори (хіба що самі цього бажатимуть, бо є такі).

Я також хочу вірити в те, що досить читачів замовляти не тільки сьомий, а й наступні збірники "Слова" й цим звільнити Редколегію від потреби писати такі понуро-пессимістичні післаслові, а мене — від потреби писати такі коментарі. І хоч я докраю зневірений у нашій УНРаді, але ще трошки вірю й у те, що заступник голови і член Редколегії "Слова", сеньйор наших літераторів Улас Олексійович Самчук, ставши тепер міністром в уряді УНР, таки добре потрясе своїх героїв-доробкевичів-мільйонерів з книги "На твердій землі" і заставить їх укінці виплатити підписані ним векслі на розвиток "Слова" й української культури взагалі.

Коли ж цього не станеться, то на який же ми "твердій землі"? І чи не западеться вона одного дня під тягарем наших м'яких килимів та коштовних електрических устаткувань? Подумаймо над цим болючим питанням і спільно шукаймо належної відповіді.

(М. Д.)

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

"БІДНІ МИ, БІДНІ"...

Невимовно шкода стає, як усвідомиш собі, яку то велику потенційну силу мав Валентин Мороз, щоб нарешті привести наше думання, поведінку і громадську діяльність до всеукраїнського спільнотного знаменника, а як то небачно він ту силу змарнував на наших счах. Це та силу, ті ідеали, за які він так дорого особисто заплатив. Дуже шкода!

Петро Кушніренко, США

ЦЕ НЕ ВИНА СЛ. П. В. ДАВИДЕНКА

У листі до Редакції на тему еміграційної мови ("Н. Д." ч. 7-8, стор. 37) п. К. Туркало написав таке:

"Як приклад (лінівства редакторів заглядати в словники), можна подати надруковане в "Свободі" ще за останніх років урядування покійного В. Давиденка: "Совети НЕГОДУЮТЬ на АМерику" і та на першій сторінці й великими літерами."

Наведена цитата, здавалося б, дискредитує В. Давиденка, як мовного редактора "Свободи", бо ж цей яскравий росіянізм треба передавати українським ОБУРЮЮТЬСЯ. Факт, однаке, що помилка була на першій сторінці, показує, що її не можна приписувати покійному редакторові.

У давній уже принагідній разомові на тему своєї праці він сказав мені, що виправляє всі матеріали до газети за **війнятком першої сторінки**, яку складають в останній хвилині так, що немає вже часу на мовну коректу. Знайдено покійного ред. Давиденка як тонкого знатця літературної мови, я певний, що він такого росіянізму не пропустив би. Тому докір йому — зовсім незаслужений.

Анатоль Вовк
Редінг, Па.

Шановна редакціє "Нових днів"!
"Нових Днів"!

Висилую вам мою власну, на півроку спільнену, та річну передплату для моїх трьох дітей, яких я намовив передплатити "Нові дні". Не знаю чи вони чи-

татимуть їх, чи ні, але спробувати можна. На пресовий фонд цього разу не висилаю нічого. З двох причин: мої власні достатки змаліли; друге — кожного разу, коли я читаю ваші "радянські", "єврейські", "російські", УРСР'ї", і їм подібні нав'язані нам: єсім від москалів — не соєтів чи тобто рад по-вашому — залежних чи окупованих народів, у мене піднімається тиск крові. Що це? Підлабузництво, пристосуванство до останнього атому спроституюваної термінології цього, так званого, вільного світу, політична неписьменність? Боягузтво?

Ви ж там — люди зі сталінсько-го раю" — дуже добре знаєте, що ніякісніх рад від перших днів панування . . . В. Ульянова й по сьогодні ніколи не було. Чого ж ви пусуєте гарне й чисте українське слово "рада" на найогиднішу форму суспільства, яка будь-коли, будь-де існувала? (Між іншим, ви маєте добру компанію: у Східній Німеччині слово "советський" теж перекладається, советська "республіка" у них Räterepublik). Покажіть мені, будь ласка, де Шевченко в "Кобзарі" вживав слово "російський" чи "єврейський", а Леся Українка — наша неперевершена героїня, а Іван Франко...? У кого ж ми маємо вчитися, якого називати? Ми? Тут? Тут, де ще немає москальських гарнізонів, ні прямової влади московського, ні радянського, МВД?

Західні німці, англійці, польські емігранти слово советський теж не перекладають на радянський: вони вживавуть ""совет (Sovjet Union, Soviet Union, Soviety).

Не хочу бути цілком негативним. Поганіше похвалити вас за статтю "Щаранський, Щаранський, Щаранський..." (ч. 346, ст. 15-16). Я теж відчуваю так, як і її автор М. В....

Ну, мабуть, пора кінчати, бо цій разомові немає кінця.

З привітом, щиро —

Т. Г. Литвяк, Едмонтон

Шановний Пане Литвяк!

Спасибі за щиру критику, а зокрема за трьох молодих перед-

платників. Ми можемо не любити слів, від яких піднімається тиск крові, але якщо ці слова вживані в сучасному українському правописі, ми не маємо права самочинно замінювати їх іншими. Гарне й чисте українське слово "рада" давно зіпсоване більшовиками й не так скоро пощастиль буде реабілітувати. До слів, від яких у нас "піднімається тиск крові", належить і слово "отаманія" та "мовна отаманія". Тому просимо не гніватись, що вживано український офіційний правопис, поки його не змінять на наші компетентні чинники. — Ред.

КІНЧИК СХОВАВСЯ

Ви таки піднесли журнал до рівня універсального. Справді, там є "про все потроху", без якось однобічного ухилу, і в цьому заслуга журналу.

Цікаво, що то за прихованій меценат, що показав десятитисячного банкноту й запропонував улаштувати літературний конкурс ("Нові дні", червень 1979, ст. 37).

Але ж ця пропозиція розплівчаста. Контури влаштовують — на краще оповідання, на кращу книжку, як у Чікаго, і зовсім не потрібно для цього 10 тисяч, а досить однієї — для стимулювання авторів.

Думаю, що кінчик сковається так же легко, як і показався, але ідея не зла. Розуміється, "Нові дні" бідні, самі того не потягнуть, та коли б вони взяли на себе ініціативу зібрати серед читачів кошти на конкурс, це був би ще один плюс для них...

Анатоль Галан, Рочестер

Дорогий Анатоліо Васильовичу!

Якщо б прихований меценат запропонував 10 тисяч чи тисячу долярів на літературний конкурс, то ми його обов'язково розконспірували б і пропозиція не залишилася б „розплівчаста“. Факт є той, що друкарський чортік забрав від \$100.00 крапку і замість сто долярів вийшло 10 тисяч. Якщо читачі "Нових днів" додадуть до запропонованих сто долярів ще бодай з чотириста, то ми обов'язково подбаємо, щоб такий конкурс справді відбувся.

М. Дальний

СТАТТИ, ЯКИХ НЕМАС

Вибачте, що знову запізнився з передплатою. Пересилаю чек на \$20.00 на чергові два роки.

Журнал мені подобається. Але от я б хотів частіше бачити статті про наших більше відомих діячів та вчених у минулому. Але не про тих, про яких уже все одно багато написано чи в УРСР, чи на еміграції, а тих, які чомусь призабути. От, порпаючись в російській старій історичній літературі, я ввесь час натрапляю на українські прізвища дослідників, які в 1850-1910 роках писали лише російською мовою. А все таки це були українці, що досліджували минуле "Юга Росії", цебто України.

С. Ю. Проценюк, Нью-Йорк

Вш. Пане Професоре!

Ми також хотіли б бачити в "Нових днях" статті на теми, про які Ви згадуєте. Але що маємо робити, якщо таких статей ані Ви, ані інші наші дослідники не присилають. Пишіть, будь ласка.

— Редакція

ЩЕ ПРО ПОДВІЙНІ СТАНДАРТИ

Вп. Пане Редакторе!

У ч. 6 за червень 1979 Вашого журналу, у колонці "Від редактора" Ви, пишучи про "Гомін України" і подвійні стандарти", подали кілька прикладів подвійних стандартів, якими керуються у своїй політиці "найбільша наша національна партія на еміграції", тобто бандерівці.

Я хотів би до тих іх стандартів додати ще від себе кілька прикладів:

1. Є у нас торговельні підприємства, які займаються висилкою пачок в Україну. Щоб могти ті пачки туди висилати, ці фірми мусить мати т. зв. советську ліцензію на це.

Коли такі фірми є ведені приватними людьми, то це іх особиста справа користуватись такою ліцензією, чи ні.

Але є у нас така дивовижна, що торговельні фірми, закладені здекларованими партійно-бандерівцями і ними ведені, також працюють на такій советській ліцензії. Наприклад такою фірмсю є кооператива "Нова Фортуні" в

Лондоні, яка висилає пачки в Україну. То маєте один приклад, як для "антикомуністів" легко є застосувати два різні стандарти, коли йдеться про добрий заробіток.

2. Є друга, поважніша справа.

Відомо, що в Україні люди розпиваються алькогольними напітками при тихому сприянні влади, хоч, про людське око, там у пресі ведеться кампанія проти п'янства.

Наша преса на еміграції гостро критикує розпиячування людей в Україні і, очевидно, перед у цьому вела бандерівська преса. Але то було тільки до часу, коли самі бандерівці за поміччю опанованих ними супр.-гром. та молодечих організацій не почали розпиячувати, а тим самим матеріально, фізично й морально нищити нашу суспільність.

Прикладом цього можуть бути наші поселення в Австралії та Великій Британії.

Союз Українців у Великобританії (СУБ) перший взяв на себе цю "почесну" роль у нищенні нашої суспільноти розпиячуванням її у своїх "клубах"-корчмах, яких він має тут кілька десятків. А діяльність тих "клубів"-корчм, СУБ пишеться до цього стулня, що поміщує її у кожнорічному своєму звіті з діяльності.

А про суть "діяльності" тих "клубів"-корчм на одному із засідань Президії Ради СУБ-у було сказане таке:

"Найнебезпечніший виявляється моральний бік справи. У великій частині наші клуби є тим місцем, де люди також розпиваються. До клубів є відкриті двері всім людям, отже і нашій, українській, вулиці, яка існує. В багатьох місцевостях між вулицею і зорганізованою частиною ведеться вже боротьба за владу в клубах... В терені на відтинку клубів трапляються часто грошові надумжиття, що спричинюється до поширення недовір'я, недовір'я в першу чергу до тих людей, які займаються зорганізованою працею. З другої сторони майже всі клуби дають своїм членам, працівникам-продавцям і рівночасно членам Управи, грошові винагороди за працю в клубі, тоді коли працівники громадських установ не мають цього. Це є ще одною причиною поширення не-

довір'я і незгоди. В деяких громадах приходить на тлі клубів до роздору і двоподілу в першу чергу на форумі провідного активу. Між діялькою частинкою громадянства, а рівночасно і між провідними людьми, різниця між клубами а клітинами громадського життя затирається, що є також дуже небезпечним..."

Таку заяву склав був тоді п. Ілля Дмитров, тодішній бандерівський тереновий провідник у В. Британії та перший заступник Голови СУБ, який тепер є одним із заступників Президента СКВУ, а недавно його вибрали також Головою СУБ...

Треба додати, що розпиячування наших людей у тих корчмах, та моральне іх деправування відбувається при допомозі совєтської горілки, для продажу якої існує на великобританському терені друга, бандерівцями заснована й водена, кооператива, у якій субівські "клуби"-корчми мають обов'язок купувати цю совєтську горілку, бо таке є "партийне указання".

А на купленій у тій кооперативі сов. горілці, субівські "клуби"-корчми набивають ціну часом удвое більшу, ніж ціна закупу.

(Сподіємся, що СКВУ зажаде вияснень від свого віце-президента п. Іллі Дмитрова, якто він погоджує статутову постанову СКВУ про "дбання про збереження нашої субстанції" на еміграції із таким безprecedентним нищенням нашої суспільноти гами "клубами"-корчмами. Та чи відє що з цього, не знаємо, більше для бандерівців гроші "не смердять").

3. А що так воно є, то ось ще один приклад:

Як інформувала лондонська "Українська Думка" з 2 червня 1977 р., 18-22 квітня 1977 р. зідбулись у Тайланді, на Тайвані, конференції Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) та Антикомуністичної Ліги Народів Азії (АПАКЛ).

На тих конференціях запропоновано від України і АБН паном Я. Стецько "низку резолюцій", а одною із них була "про шкідливість торгівлі з країнами, опанованими комунізмом (ЕРС)".

Яка облуда!

В той час, коли тих двоє пропонували таку резолюцію, веде-

на бандерівцями кооператива спроваджує товари безпосередньо із комуністичної Польщі, бо це дає "більший зарібок".

Але не тільки із цього більшого заробітку, зиску (бо немає між кооперативою, а комуністичною Польщею посередництва), користують партійці — бандерівці, маючи добре посади у кооперативі.

Кооператива мабуть дає у різних формах також добру підмогу бандерівській партії, як це роблять також і "клюби"-корчми, а із зібраних фондів користася, без сумніву, і Головний Прогрес бандерівської партії, який навіть за ці гроші іде на Тайвань, щоб намовляти інших не робити того, що роблять бандерівці.

От Вам і моральні стандарти наших антикомуністів.

Теодор Данилів
Лондон, Англія

ДО 30-ЛІТТЯ "НОВИХ ДНІВ"

Вельмишанові Панове!

Від мене персонально і тих найближчих, що біля мене, читачів редактованих Вами "Нових днів" найщиріша подяка за працю й посвяту. Журналові Ви привернули культуру й презентацію, журнал став, за Вашого редактування, Волинським!

Додаю \$10.00 — чергова часточка на відзначення 30-ліття журналу. Сподіваюсь, що в початку серпня ц.р. вивершу повністю, бо вже здоров'я підупадає, а "Нові дні" нехай кріпнуть і цвітуть!

Іван Манченко, Порт Джерсі

Вельмишанові Панове!

...Пересилаю також чек на суму \$30.00 дол., як пожертву на розбудову вид-ва "Нові дні". Хоч я на все життя інвалід, не працюю, але такий журнал як "Нові дні" мусимо підтримувати. До того ж св. п. Петро Кузьмович не тільки що народився лише 2 км. від моєї місцевості, але ми були також далекими рідними.

Павло А. Остапович
Торонто

Дорогі Друзі!

Пересилаю \$20.00 на вирівняння і продовження передплати за

"Нові дні" та \$30.00 на Ваш ювілей 30-річчя (разом \$50.00).

З радістю вітаю кожне нове число "Нових днів".

Олекса Біланюк
Валлінгфорд

Дорогі!

Я вже дістав два примірники журналу "Нові дні". На коверти в першому рядку коло мого прізвища є дата до травня 1980 р. Хто післав передплату для мене на цей журнал? Прохаю подати ім'я і адресу, бо ж треба висловити подяку!

В четвертому рядку вашої адреси є помилка: місто подане Торото, бракує літери н...

Мирон А. Пилипець
Гейтсвіл, Мд.

Шановний Пане Пилипець!

За передплату Ви вже подякували цим листом. Спасибі, що перші звернули увагу на помилку в нашій адресі. Щодо віршів, тяжко нам щось обіцяти, не читавши їх. — Ред.

**

Висилаю грошевий переказ на суму \$20.00, з них \$10.00 на передплату, а \$10.00 на пресозий фонд. Читаю ваш журнал багато років і завжди чекаю на наступне число. Ваш журнал приносить втіху і розраду для мене, що за останніх два роки через старші роки та перенесення неодній сарозної хвороби, примушена... сидіти в хаті. І маю велику присмість читати не лише останні нові числа, а також перечитувати і старі журнали, які ніколи не тратять своєї вартості.

А. Литвиненко, Вінніпег

ВІКТОР МІШАЛОВ В АДЕЛЯЇДІ

Прочитавши рецензію в американській "Свободі" про виступ шаймолодшого бандуристы-соліста в Нью-Йорку на його самостійнім концерті, і довідавшись про перебування В. Мішалова в Аделаїді на запрошення членів ансамблю ім. Г. Китастого, я напросився на розмову з ним. Я,

признаючися, цією рецензією був заінтергованій, бо чув молодого Віктора десь чотири роки тому, не передбачаючи тоді, що він зробить за цей час таку близку кар'єру.

Попав я на його останню передпрудневу лекцію і майже цілу годину прислухався до "Запорізького маршу" і "Ой у лузі червона калина", які він переробляв з нашим аделяїдським ансамблем. Як диригент В. Мішалов є великий педант, дуже вимагаючий. Його інтерпретація "Запорізького маршу" дає враження кінноти в атаці, а "калина" — ліричний сантимент. Відчувається, що диригент розуміє дух композиції і хоче його музично передати в усіх нюансах темпу і звуку.

Знаючи про бандуру лише з енциклопедії, я хотів скористати з цієї нагоди і, після лекції, розпитував п. Віктора про саму бандуру, теорію гри і практичне застосування, бо він не лише вже 7 літ грає, але за цих 7 літ став загально відомим наймолодшим бандуристом і вчителем, бо має в Сіднею свою власну школу гри на бандурі — 24 учнів, а між ними кілька австралійців. Спочатку про самого Віктора Мішалова — молодого 18-літнього бандуриста, студента музики і... електроніки Сіднейського університету, бо він не думає, що з бандури зможе жити і страхує себе електронікою, яка тепер керує нашим життям на цілім світі. Малий 11-літній Віктор почав вчитися на бандурі випадково, бо його батько купив бандуру для декорації, він зацікавився і навчився грати від Григорія Бажули — учня славетного Гната Хоткевича, який вивів із забуття бандуру на інструмент не лише українського, але й всього світу (пригадаймо собі подорож Капелі Бандуристів Китастого-Божика в 1958-ім році!). Молодий Віктор виступає в австралійськім радіо, телевізії і, навіть, із Сіднейською опорою, не ражуючи виступів для українських осередків. Миналиого року Віктор дістає дотацію на заокеанську студію бандури від Австралійської Мистецької Комісії і виїжджає до Америки і починає з ознайомленням з Капелю Бандуристів Григорія Китастого і стилем його диригенту і школи.

За три місяці свого перебування за океаном, В. Мішалов дає в складі молодечого бандурського квінту під проводом меніжника Григорія Китаєвого — Петра — три концерти і три самостійних концерти в США: Нью-Йорк, Джерсі Сіті, один у Канаді (Вінніпег) для англомовної публіки, а один в Торонто для українців, не рахуючи виступів по радіо і телевізії. Це, мабуть, небувалий рекорд, якщо ще взяти на увагу, що йому лише 18 літ. У чому ж секрет? Секрет — захоплення, вправа і талант, бо бандура не є ані балалайка з 3-ма струнами, ані гітара з 6-ма, а інструмент на 64 струни, 5 октав (піяніно має 7) і 4 ключі. Тут вже я починаю "блудити", бо сам не є музикант, маю лише приблизну уяву про музику і тому переходжу до речей загального порядку, як репертуар і можливості бандури взагалі і не еміграції, також про виріб самих бандур.

На репертуарі не буде багато зупинятися, бо бандура має репертуар нічим не обмежений, від примітивних музично дум 16-17 століть козацького епосу, народних модерних пісень, аж до класиків Бетговена, Моцарта й інших. Сам В. Мішалов виконує речі Бетговена, Шуберта і Баха, а з українського репертуару найбільш любить думи козацького епосу, сам написав композицію на слова Ф. Глушка "Пісня про Мазепу", яку грав у Канаді й Америці. Теж любить ліричні і сантиментальні.

Можливості для бандури на еміграції є велики, якщо взяти на увагу все більше зацікавлення молоді бандурою. В Аделаїді діє ансамбль ім. Г. Китаєвого при УГПА в Мельбурні два, в Сіднею — два: п. Деревянного і В. Мішалова — разом біля 70 осіб, які управляють постійно. Спеціально старше громадянство має великий сантимент до бандури, що не є дивне, коли прийняти на увагу, що бандура є наш національний інструмент, хоч вона є давнього походження, але розквітла на Україні, особливо за часів Хмельниччини. Сам гетьман Мазепа грав на бандурі. В. Мішалов є дуже оптимістичний, що до будучності бандури в Австралії.

Цікаво теж було довідатися, що найліпші бандури є українсько-

го виробу, хоч на початках на еміграції, за браком бандур, користувалися бандурами кустарного виробу поодиноких майстрів в Англії і Америці.

Дід В. Мішалова — Марко в співпраці зі своїм внуком видіє інформаційний журнал "БАНДУРИСТ", про який я, на жаль, довідався лише тепер і попросив п. Віктора послати мені пару чисел для інформації. Думаю, що в журналі такого типу можна і треба було б подати історію бандури, її ролю не лише в музіці, а навіть в історії України, не лише Гетьманщини, її занепад, відродження, її ансамблі в Україні і в діаспорі. Адже ж ми так мало про бандуру знаємо, що стає соромно за себе. Пригадую собі, що під час визвольних змагань військова одиниця Запорізька Січ під командою Божка, великого романтика, навіть мала й бандуристів. Заповідалося ніби то на епоху Хмельниччини, але, на жаль, таких бандуристів були лише одиниці і з розформуванням Божкової Січі, зникли й бандуристи, принаймні в армії. Це лише маленький епізод, але свідчить про сантимент українців до бандури, який можна й треба використати тепер.

Тому бажаємо п. Вікторі успіхів у його школі і його особистій кар'єрі бандуриста і чекаємо його з австралійською капелею бандуристів не лише в Сіднею, але в цілій Австралії.

Л. ЗОЗУЛЯ

З РЕЗОЛЮЦІЙ 4-ГО ВСЕ-ОДУМІВСЬКОГО ЗІЗДУ СТАРШИХ ВИХОВНИКІВ ОДУМ-У

(13-15 квітня 1979 року,
Чікаго, Іллінойс, США)

До ситуації в УНРаді

"Об'єднання Демократичної Української Молоді від початку свого заснування майже 20 років тому було єдиною організацією української молоді в діаспорі, що неухильно стояла на ґрунті ідей Української Народної Республіки та морально і матеріально постійно підтримувала Українську Національну Раду, як єдину правильну репрезентацію державницьких стремлінь українського народу, яку вона викону-

вала на базі консолідації усіх самостійницьких українських політичних сил на еміграції.

Зізд Старших Виховників ОДУМ-у, як найвищий керівний орган Об'єднання Демократичної Української Молоді, з великим жалем стверджує, що президент УНРеспубліки в екзилі п. Микола Лівіцький, проголосивши себе довічним президентом та розпустивши Українську Національну Раду, порушив законність та правопорядок устрою державних установ Української Народної Республіки. Цей нерозважний крок президента спричинює ще більший поділ політичних сил української діаспори і цим діє лише на користь нашому ворогові.

Зізд Старших Виховників ОДУМ-у, висловлюючи своє неодобрення і протест проти безвідповідальних дій президента, сподівається, що його дії не знайдуть підтримки серед середовищ, які гуртується під традиційним прапором Української Народної Республіки. Ми сподіваємося, що демократичні українські формaciї на еміграції знайдуть в собі досить сили, щоб відновити Українську Національну Раду на основі повної законності та політичної моральності, які є обов'язково потрібні для згуртування всіх наших політичних сил в боротьбі за вільну і незалежну українську державу."

До ситуації в СКВУ:

"Зізд Старших Виховників ОДУМ-у стверджує, що III-й Конгрес СКВУ не виконав свого призначення. Навпаки, він став лише платформою для дальших партійно-політичних міжусобиць та закулісowych розподілів влади, базованих не на основі здібностей та національної рациї, а на основі приналежності до того чи іншого оунівського відламку. Зізд уважає, що такий стан в СКВУ є регресом, а не прогресом та що це не принесе жодної користі для української визвольної справи".

Передплатники розбудовують, а післяплатники руйнують вільну українську пресу, а в тому й "НОВІ ДНІ"!

СПИСОК ЖЕРТВОДАВІВ НА РОЗБУДОВУ В-ВА "НОВІ ДНІ"

О. Скоп, Ля Меса, США	\$29.15
Т. Маленко, Напа, США	20.00
А. Литвиненко, Вінніпег, Канада	10.00
Ш. П., Канада	10.00
Г. Калистий, Садбері, Канада	5.00
Л. Ломич, Данкірк, США	5.00
С. Кабашний, Торонто, Канада	5.00
о. прот. А. Дублянський, Німеччина	5.00
М. Тарнавська, Торонто, Канада	5.00
А. Полець, Ст. Антоні, США	5.00
В. Котенко, Чікаго, США	5.00
І. Данковський, Гемден, США	5.00
І. Олексюк, Торонто, Канада	5.00
Н. Говорун, Вестон, Канада	5.00
В. Левченко, Монреаль, Канада	5.00
Я. Масляк, Австралія	3.17
М. Кушнірук, Гамільтон, Канада	2.00
К. Матіаш, Торонто, Канада	2.00
К. Любарський, Австралія	2.00

Разом 133.32

ПОЖЕРТВИ НА ЮВІЛЕЙНИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

Я. Гвоздецький, Австралія	\$39.00
ІІ. Остапович, Торонто, Канада	30.00
О. Біланюк, Велінгфельд, США	30.00
С. Криволап, Австралія	30.00
М. Мішалов, Австралія	30.00
М. Іщенко, Садбері, Канада (додатково)	20.00
I. Манченко, Порт Джервіс, США (додатково)	20.00
В. Пономаренко, Клівланд, США	20.00

Разом 219.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Т. Литвяк, Едмонтон, Канада	3
В. Сенчук, Австралія	1
Р. Мороз, Торонто, Канада	1

ПЕРЕДПЛАТА ДЛЯ НОВИХ ЧИТАЧІВ:

Міра і Роман Василишин, Філадельфія	2
Софія Солотвицька, Торонто	2

Спасибі всім за допомогу.

Редакція і Адміністрація "Н. д."

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

У ст. В. Чапленка "Я ще раз не втерпів" ("Нові дні" за квітень 1979 р.).

Ст. №	Шп. №	Надруковано	Треба
25	1	1 знизу пропозицією	пропозицією
26	2	3 знизу І. М. Кириленко	Гр. Левченко
27	1	3 знизу "подробиці"	"проробці"
28	1	10 згори в	а

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС

ІМ. ЛЕСІ І ПЕТРА КОВАЛЕВИХ НА ІСТОРИЧНУ ПОВІСТЬ АБО ОПОВІДАННЯ

Згідно з бажанням фундаторів, твір позиціонувати позитивне, державницьке насвітлення, при чому тему можна зачертнути з будь-якого відтинку української історії.

Твори у трьох примірниках, переписані на друкарській машинці, треба надсилати до 31 грудня 1979 р. Допускається до конкурсу теж друковані твори. Склад жюрі буде поданий своєчасно. На нагороди включено нерозділену суму з попереднього конкурсу, так, що вся виноситиме 800.00 доларів.

Заохочуємо письменників до участі та просимо надсилати твори на адресу:

UNWLA 108 Second Avenue
New York, N. Y. 10003, USA

СПИСОК КНИЖОК НА ПРОДАЖ У ВИДАВНИЦТВІ "НОВІ ДНІ"

Д. Кислиця. ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ч. 2. Синтакс. 4-те видання.	Ціна \$3.50
П. Волиняк. ДНІПРО. Підручник з історії української літератури і хрестоматія Видання 2-ге.	Ціна \$2.50
П. Волиняк. КИЇВ. Читанка для 3-ої класи. 4-те видання.	Ціна \$2.00
П. Волиняк. ЛАНИ. Читанка для 4-ої класи. 4-те видання.	Ціна \$2.00
О. Курило. УВАГИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕ- РАТУРНОЇ МОВИ. 5-те вид.	Ціна \$2.25
І. Бережний. УКРАЇНСЬКА МОВА. Початкова граматика української мови. ч. 1.	Ціна \$2.00
А. Юріняк. КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ: оповідання й фейлетони.	Ціна \$5.00
Д. Чуб. З НОВОГОВІЙСЬКИХ ВРАЖЕНЬ: на слідах Миклухи Маклая. Книжка багатоілюстрована.	Ціна \$3.50
В. Гришко. ТРЕТЬЯ СИЛА, ТРЕТЬІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЬЯ РЕВОЛЮЦІЯ.	Ціна \$2.00
А. Бондар. СЛОВО В ДИСКУСІЇ, ЯКОЇ НЕ БУЛО.	Ціна \$1.50

ВИДАННЯ "СУЖЕРО", "ДОБРУС"

В. Гришко. УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОКОСТ", 1933". Видання ДОБРУС-СУЖЕРО. В книжці 128 стор. Ціна \$3.00 amer. дол. або 3.50 кан. дол.
--

Всі книжки замовляти в адміністрації "Нових днів".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

УКРАЇНСЬКА КНИГА ТОРОНТО НОВА ЛІТЕРАТУРА, ЩОЙНО ОДЕРЖАНА З УКРАЇНИ

Висоцький С. ПРО ЩО РОЗПОВІЛИ ДАВНІ СТІНИ.	"Наукова думка", Київ 1978,	\$ 1.10
У книзі висвітлюється історія створення Софійського собору у Києві, розповідається про дослідження написів і малюнків на стінах Софії, про цікаві факти, встановлені при розкритті саркофага Ярослава Мудрого.		
Володарська Д. У НАС ЗАТИШНО, ЧИСТО.	"Техніка", Київ 1979, стор. 70.	1.15
У книзі подано поради про те, як правильно організувати домашнє господарство, догляда ти за речами.		
Іванчук Р. ЧЕРЛЕНЕ ВИНО.	Романи. "Каменяр", Львів 1979, стор. 349.	5.30
Старицький М. П'ЄСИ.	"Дніпро", Київ 1979, стор. 246.	3.95
У книзі вміщено п'єси: "Не судилось", "Ойне ходи, Грицю, та й на вечериці", "Талан".		
Угляренко П. ДОВГИЙ ШЛЯХ ДО ОЗЕР.	Роман. "Карпати", Ужгород 1979, стор. 367.	
Роман присвячений подіям, що відбувалися в Київській Русі в 11 столітті, про літописця Нестора, автора "Повісті временних літ".	4.95	

ПЛАСТИНКИ

C-60-06231-32. ВАТРА.	Вокально-інструментальний ансамбль. Керівник Б. Кудла. Вам даруємо. Пісня буде поміж нас. Гей ви, хлопці мслодії. Бодай ся когут знудив. Верховинська колискова. Як я спала на сіні. Чорні очка, як терен. Відлуння в горах. Балада про дві скрипки. Івана-Купала. Жохте листя. Ой, чий то кінь стоїть.	5.95
C-30-06271-72. ТРІО БАНДУРИСТОК.	Вик. Валентина Третякова, Ніна Павленко, Неллі Москвіна. Грай, бандуро. Нічка цікавая. Паде дощ. Гусі летіли. Ти до мене не ходи. Зозуленька. А мати ходить на курган. Серед літа. Козачка. Добрий вечір, сусідонько. Калинова сопілка. Човен житається. Ой думала я.	5.95
C-60-06859-60. СМЕРІЧКА.	Вокально-інструментальний ансамбль. Керівник Л. Дутківський. Два перстені. Незрівнянний світ краси. Ой, чия ж то крайня хатка. Скажи, скажи Едина. Горянка. Водограй. Осінь прийшла. Шовкова косиця. Ми йдемо далі.	5.95
C-30-08199-200. З НАРОДНИХ ДЖЕРЕЛ.	Народна інструментальна музика. Вівчарські імпровізації на трембіті. Та піду я в полонину. Весільні мелодії. Весняні коломийки. Троїста музика. Коломийка. Вівчар на полонині. Танцювальні мелодії. Гуцульщина — край Радянський. Мандрівницькі мелодії. Танець молодої. Мандрівницька. Давній Верховинський вівчарський наспів. Полянська мелодія. Весільні коломийки. Полонинські вівчарські імпровізації.	5.95
C-60-09481-82. ПІСНІ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА СПІВАЄ СОФІЯ РОТАРУ.	Я — твоє крило. Балада про мальви. Пісня буде проміж нас. У долі своя весна. Колиска вітру. Нестримна течія. Лиш раз цвіте любов. Кленовий вогонь. Запроси у сни. Два персні. Далина. Пісня про тебе.	5.95

УВАГА! При замовленні для Онтаріо додавайте 7¢ сейлес текст.
 Покупець оплачує поштові витрати. Поштова оплата за 1—2 пластинки — \$2.00,
 за 3—4 пластинки — \$2.50.

ПІШІТЬ ЗА СПИСКАМИ КНИЖКОК!

- **УВАГА!** Поштові витрати за пересилку книжок оплачує покупець.
- Доожної замовленої книжки треба додати 50¢ на поштову оплату. У замовленні слід подавати ім'я і прізвище автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto, Ontario M6J 1X4, Canada
 Tel.: 532-8928